

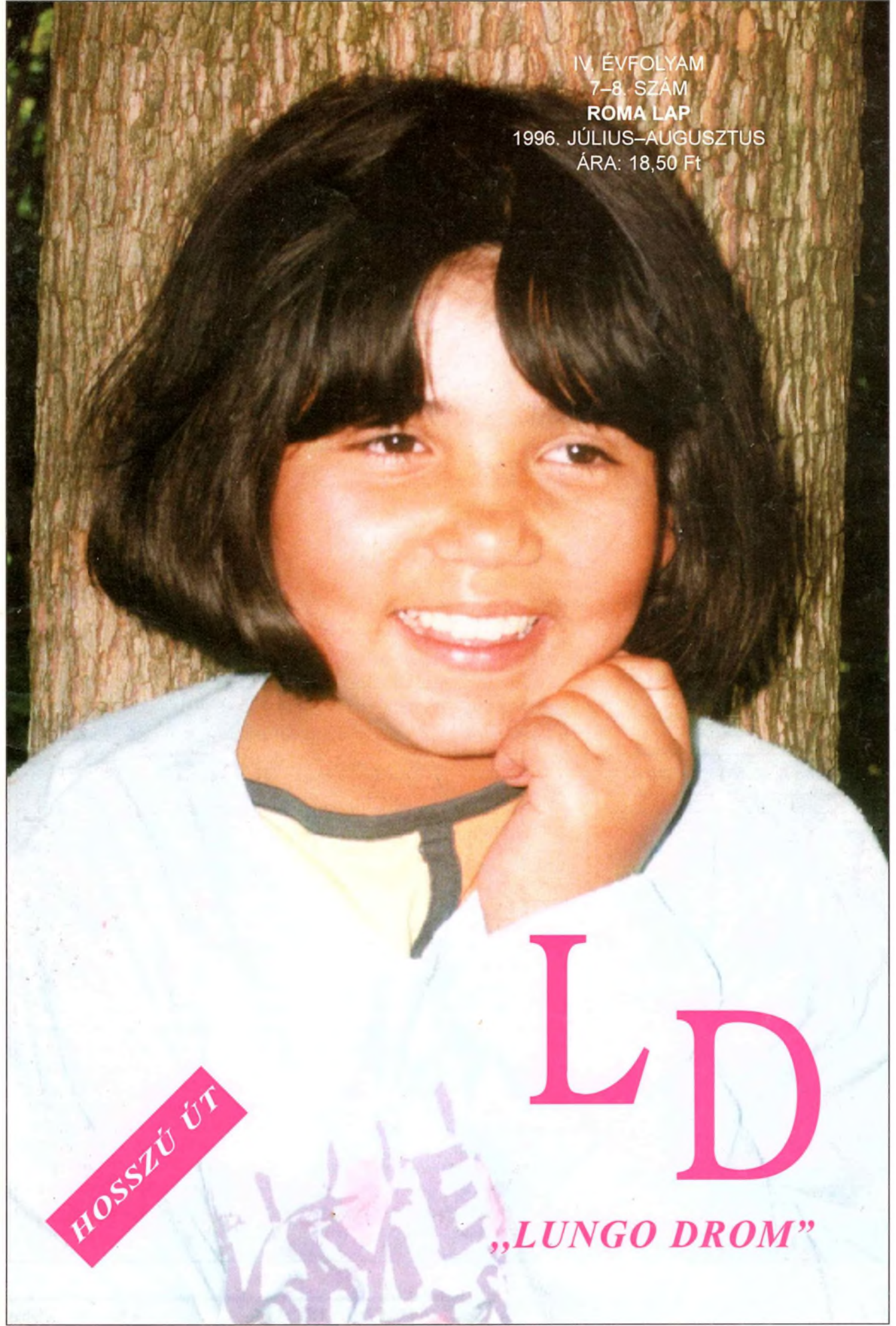
IV. ÉVFOLYAM

7-8. SZÁM

ROMA LAP

1996. JÚLIUS-AUGUSZTUS

ÁRA: 18,50 Ft

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

OSTAFORDULT

VAL

Egy válasz Paksi Éva kérdőívére

Most, hogy válaszolhatok, jobban vagyok. Attól a reménytől vagyok egyre jobban, amit a Biblia ígér az emberiség közeli jövőjéről. (*Jelenések 21:3-5*) Ritkán, nagyon megválogatva nézek televíziót, hallgatom rádiót, olvasok újságot. Elárulom, hogy szerető férjem segít: átválogatja számomra a híreket, hogy mi építő, tanulságos rám nézve, melyik hogyan érint bennünket. Köszönöm neki, hogy kíméletes, érző lélek. Nem csak unom a politikát, egyenesen utálok. Utálok X acsarkodását, Y sértődöttségét, Z hozzá nem értését és még sorolhatnám.

A személyiségemben ott tartok, hogy folyton tanulok, mivel Jézust igyekszem utánózni. Tökéletlen lábnyomaimat próbálom az Ő tökéleteséhez igazítani. Nehéz, de Isten így ismeri gyarló képességeimet. Már túljutottam azon, hogy csak én vagyok a fontos — természetesen nem önerőből, hanem Isten

szellemével —, a legjobb közösséghez tartozok, amely nemzetek feletti, mi mindnyájan testvérek vagyunk. (*Máté 23:8*) A lehető legnagyobb emberségre törekszünk, mivel hitünket megosztjuk mindenféle embertársainkkal, és bizony sok szellemi értelemben éhes emberre találunk.

Láttam nyomort, és hallani, olvasni is sokat lehet róla. Sírtam miatta. Végasztaltak. Mások is sírtak, én is végasztaltam. Barátaim között sok az egyszerű, kevéssel is megelégedett ember, akik őszintén tudják értékelni a csupán létszükségleti dolgokat is, akik lakása alig berendezett, de ragyogóan tiszta. Én is voltam tanácstalan, és kaptam jó útmutatást Isten szavából, a Szent Bibliából; és adtam tovább a tanácsokat. Tapasztaltam amikor megfogadták azokat, és amikor nem. (*2 Timótheus 3:16-17*)

Áttanulmányoztam Az élet — hogyan jött létre? Evolúció vagy teremtés út-

ján? című könyvet (a Watchtower Bible and Tract Society kiadásában jelent meg). Nem hiszek az evolúcióban. Igen, a teremtésben hiszek. Hiszem, hogy Isten nagyon intelligens és szerető, ezt világosan látom a teremtésművéből. Igen, szoktam imádkozni. Rendszeresen. (*1 Thessalonika 5:17*) Csak a Teremtőhöz imádkozom, akinek a neve: Jehova (*Zsoltárok 83:19*), egyedül Ő méltó az imádatra. Őszintén imádkozom minden emberért: szegényekért — királyokért, jó — gonosz emberkéért, a cigányokért is.

Igen kitartóan imádkozom azért, hogy az anyák és apák mindenek előtt a szeretetre, a hitre, az emberek és dolgok tiszteltére tanítsák gyermekeiket. Mindig imádkozok, hogy legyünk jók, legyünk elfogadhatók Isten szemében minél többen. Legfőképpen azért imádkozok, hogy Isten égi Királysága — amely 1914 — ben megszületett — hajtsa végre határozott tettét a földdel kapcsolatban, mert ez nagy áldásokat fog eredményezni a hűséges emberiség számára. (*Máté 6:10*)

Imádkozok, hogy minél többen adjanak gondolatban azonos válaszokat Paksi Éva kérdőívére.

Egy válaszoló:

Judit

Címlapon: B. Kóté Lilla felvétele

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a „Magyarországi
Nemzeti és Etnikai
Kisebbségért”
Közalapítvány
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ”
Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel./fax: (56) 420-110, tel.: (60) 387-293

Főszerkesztő: Paksi Éva
Szerkesztő: Csillei Béla
Tervezőszerkesztő: Pozsa József
Fotóriporter: Hargitai Lajos
Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
REPRÓ STÚDIO Nyomdaipari Egyéni Cég,
Verseyhy Nyomda Kft., Szolnok
ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük
meg és nem küldjük vissza!

Enciklopédia

Losonci Ilonka

Losonci Ilonka már mint tíz éves gyermek ritka zenei tehetséget árult el, cimbalmon, hárfán, gitáron egyforma ügyességgel játszott, tizenkét éves korában már nagy hangversenyt adott Tátrafüreden, a Rózsa-menházban, ahol akkoriban József kir. herceg, Klotild és Gizella kir. hercegnők nyaraltak.

A kir. herceg a fehérarcú, csinos kislányt rendkívül megkedvelte, és sokszor mondta neki: „Nem hinném, hogy cigány leány vagy, ha nem beszélnél cigányul.”

Többször tréfálkozott, hogy ha férjhez megy, csak cigányhoz ne menjen. A kis Ilona bátran azt felelte: „Fenséges úr, én a saját véretem nem tudom megtagadni.”

A kir. hercegi pár felkérésére Jakabffy Dezsővel egy igazi magyar csárdást mutatott be. A kék szemű

Ilona pompás cigányruhába öltözve, nyakán fekete gyöngyökkel tálcolta el a csárdást, művészi utánózatlansággal. A kir. herceg kétszer homlokra csókolta. E nap emlékére a kir. hercegtől egy pompás kézi hímzéssel kivarrott arany sarkú cigány papucsot kapott.

A kis Ilona ezenkívül számtalanszor fellépett Losoncon a kaszinóban, mindig jótékony célra. Ilyenkor pompás babérkoszorúval lepte meg a kaszinó választmány. Később nyaranta, a koritnyicai és a szliácsi fürdőhelyen játszott szőlőben cimbalmon. A feltűnő csinos asszony hangja is szép, iskolázott volt, s nem kevésbé tudott vele bánni. 1888-ban, tizennégy éves korában férjhez ment Rácz Lacihoz.

(Csemer Géza:
Habiszti)

S Z Í N T Á B L Á K

rozsbaguett
vagy bagatell
sorsom megágyazva
lézagyva
makogó majmok
földtambura
hajtsd ki testvéreid a hóra
irigységtátogató
szémyított kar
csuklóban átszögelt
embermaradék
szómorzsa
télnyelv

s márvány tömbök
brithullás
aknakomoly
csirkecsontok a káposzta salátában
sárga van Gogh
kuplerájcetrum
szellemileg
szamurájkardhideg

kim Lovák
cigaretta is
gyengélkedőkendő
zárt hűlés
információzárd
délrőlészakra
steffl sörök
mostanában aljas körök
a közelben
közéríhetetlenség
hiéna niagara
az ostobaság kara
interkár
bemondták valahol
Korzómánia
minden ember
annyit ér
mint amennyi nemesfém
tud kibányászni magából
grammot
tonnákat
Park 7-en

Pantyata
nevek a Fekete ablakban
s költséghetét
létszuszkálás
roppant jéghegyek csúcsain
fölülalul bambulás
hadbamba
a Béka érdekében
keletihorn külföldi menzán
költőmanzárd
csontoló madarak
Isten dupla madara is vagyok

írtam Pélinek
vagy másképpen
Diego Velazqueznek
halál díjas barátság
közel Kosztolányihoz
kéreg Katedrálisok
nagy dzsungelerdőben
mindnyájunk édesapja
mondta Cselinác Izván
Szent József Attila

poznámkovv blok
sűrű havas éjszakában
hótengerek
hóöblök
patyolat tavak
gyolesszokogás
vashoz rézcsengő ütődik

ördögmaszk
néhány nap múlva
fölguytják az évszakot
elégérők
a jégtáblákat
koporsóba teszik
buzogánykereplő ijesztgetés
szép sokác kőló

mennyi szomorúság
az elfordított tekintetekben
gőgben

arcom a fagyos tükrökben
mint éhen ököl
keleti rejtvény
hosszú éjszakák meséje
méltóságos Kedves János festmény
az idő ünnepe
a Folyóé
a Templomé
a Promenáde
kisiskolás
Dávid és Richárd király
barátainé
gyöngyökkel permetezett nádé
meztelen vakondoké
színtáblaké

Cigány sequidillák

1.

Szakajtókötő

Gyékény vízben vágja,
a parton fonnyasztja,
levelet körömmel hasítja, ráfogja,
újrról vért csorgatja.

2.

Mint a levél

Hófehér ágyamba
setét szívvel hullok,
mint a levél, alma-piros álomba -
Én... fiam...koldulok.

3.

Vörös paripán

Piros az ég. Madár,
eszem a szemedet,
vörös paripán ülsz? Fekete madár,
hogvinnéd szívedet!

4.

Temetve

Patakok száradnak,
szívembe temetve
piros szád szavai véremre
csökólnak,
levelek lehintve.

*

NÉGY HAIKU

1.

Befutó kódár
résekbe préselődik
- erdő szélénél.

2.

... gurít cseppeket
ábrándos léglehellet
- rongyos levélről.

3.

Ég szűrkéjébe
növénycsúcs lopakodott
- csillag elébe.

4.

Sötét éjszaka
buzakalász hajlik a
- felhő arcára.

„Roma Esély”

„A mára már közhelynek számító mondat, mely szerint a rendszerváltás legnagyobb vesztese a cigányság, új tagmonddal bővült. A korábban meglévő kulturális hátrány mára szociális és gazdasági lemaradássá vált, tehát az egyetlen lehetséges gyógy mód a romák kulturális felemelése. A cigányság hátrányos helyzetében nem a cigánynak kell a lényegnek lenni, hanem a hátránynak. Éppen ezért nyitottak a kapuk mindenki előtt” – mondta Szabó Zoltán, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium politikai államtitkára a szakiskola évnyitóján. Csillei Béla igazgató urat az évnyitó előtt kérdeztük a – talán az országban is egyedülálló – kezdeményezésről.

– Kik és miért hozták létre a Roma Esély Alapítványi Szakiskolát?

– Az OCKÖ és a „Lungo Drom” Országos Érdekvédelmi Cigányszövetség. Amikor az OCKÖ megalakult, akkor „Lungo Drom” vonzáskörzetében tevékenykedő szakértők felajánlották segítségüket az immár legitim közjogi testületként működő cigány önkormányzat számára. A képviselőtestület élt is ezzel a lehetőséggel és többek között elfogadták azt a javaslatomat, hogy ideje volna a cigányságnak egy olyan saját iskolát létrehozni, ami legyen akár általános, vagy szakképző iskola, de mindenképpen a cigányság alapítja. A törvény erre lehetőséget ad. Alapjában véve, az én elképzelésem inkább a szakképzés felé hajlott, mert legyünk realisták, ma szakképesítés, szakképzettség nélkül, senkinek nincs esélye. Egy halmozottan hátrányos helyzetű cigány fiatalnak pedig egyáltalán nincs. A konkrét lökést azonban a program kidolgozásához a PHARE brüsszeli felhívása adta, amely az oktatás és a gazdaság kapcsolatáról szólt és külön fejezetet szentelt a hátrányos helyzetű fiatalok szakképesítésének. Az eredeti elképzelésünk szerencsésen találkozott ezzel a felhívással és a szakértői team összeállította a programot. Sikertült megszerezni azokat a pedagógusokat, akik már évek, vagy évtizedek óta Szolnok, vagy Szolnok vonzáskörzetében foglalkoznak a cigány fiatalok felzárkóztatásával, a tehetséggondozással. Nos a program összeállt és a legnagyobb örömünkre a brüsszeli elismerően nyilatkoztak, a nemzetközi és a hazai szakértők a

számtalan beadott pályázat közül első helyre sorolták a miénket és el is jöttek egy személyes találkozásra. A pénznek az a feltétele, hogy hozzuk létre az iskolát és ha tényleg működik akkor megvizsgálják és a megítélt összeget folyósítják. Ebből kiindulva tehát az OCKÖ és a „Lungo Drom” anyagi és erkölcsi támogatásával belevágtunk az iskola kiépítésébe. Szándékosan használok azt a szót, hogy belevágtunk, hiszen túlzás lenne, hogy egyedül én találtam ki, mert nagy segítségemre voltak a pedagógusok. Egész odáig jutott a dolog, hogy a kuratórium felállt, az alapítvány létrejött, anyagi bázisa megerősödött, a kuratórium engem, augusztus elsejétől kinevezett igazgatónak. Ez azért is érdekes mert így már a vezetésem alatt lévő tantestület le tudta bonyolítani a felvételi beszélgetéseket.

– Nem túl merész vállalkozás 1996-ban iskolát létrehozni?

– Ma, amikor sorozatos pedagógus elbocsájtások, iskolabezárás, iskola-összevonások vannak, jogos a kérdés, hogy valóban józanul átgondolta-e az, aki iskolát akar alapítani. Csakhogy, véleményem és a segítőtársaim véleménye, valamint azok az az országos és mondhatjuk nemzetközi szakértők véleménye, akik ennek a programnak a kidolgozásában résztvettek, messzeemenően nem egyezik meg a mai hivatalos kormányzati állásponttal, amely azt vallja, hogy minden magyar gyereknek érettségit kell tennie. Tizennyolc év a tankötelezettség, mikor ezt tizenhat évig sem bírtuk teljesíteni. Ha ezt megpróbálják valóra váltani, a következménye drámai lesz. Az iskolák

felvesznek számtalan gyereket, hogy megkapják a normatív támogatást, majd október derekán kiszórják őket. Tele lesz a város csellengő, életunt, célját veszítette és lelkileg sérült gyerekekkel. Aki talán, ha lenne megfelelő, személyre szóló iskola, akkor megoldhatta volna a problémáját, szakmát szerezhetett volna és a munkaerőpiaci helytállása megoldódott volna, de így, miután nincs iskola, csak a lődörgők, a csellengők létszámát szaporítják. Nos, ez az iskola az ő számukra készült.

– „Roma Esély” a neve ennek az iskolának, de mint tudjuk nem csak cigány fiataloknak szól ez az esély. Hátrányos helyzetű fiatalokról van szó, akikkel másként kell foglalkozni. Talán nem túlzok, ha azt mondom, személyreszólóan. Adottak-e a szakemberek? Adottak-e a lehetőségek?

– A „Roma Esély” elnevezés, valójában nem azt takarja, hogy a cigány fiataloknak egy esély, hanem azt, hogy a cigányság, a történelem folyamán először hoz létre olyan iskolát, mely nem állami iskola, hanem a saját iskolája, és ami még érdekesebb, hogy nem csak a saját fiainak, hanem a hátrányos helyzetű, nem cigány sorstársainak is. Ugyanis a szegénység, ahogy a mai világban nézzük, nemre, fajra, vallásra való tekintet nélkül, minden embert sújt. Tehát, ha roma esélyről beszélünk, talán inkább úgy fordítanánk, hogy a romák adnak egy esélyt a fiataloknak. Igen, eléggé meglehetően és abszurdum, hogy amikor a kormánynak nincs pénze, az önkormányzatok sorra zárják be az iskolákat, a cigányság nem csak saját fiainak, hanem más gyerekeknek is esélyt kínál, de hát épp erről szól a történet. Köztársasági Elnökünk elég világosan megmondta a napokban, a cigányság számára az egyetlen kiút az oktatás, az iskoláztatás. Tegyük hozzá, minden fiatal számára az iskoláztatásban, az oktatásban való részvétel. Ezek a gyerekek – ha nem figyelünk oda – elkallódnak. Létre kellett hoznunk ezt az iskolát, ami szakiskola, tehát szakképesítést ad, alternatív, tehát nem az úgynevezett hagyományos konzervatív tantárgyakat tanítja, hanem egy kicsit megelőlegezve már a Nemzeti Alaptanterv elvárásait, tantárgyblokkokat fogunk tanítani, és nagy

hangsúlyt helyezünk a felzárkóztatásra. A harmadik pedig alapítványi, tehát azok a gyerekek, akik folyamatosan az általános iskolában, vagy a szakközépiskolában a 35–40-dik helyen ültek az utolsó padokban, és emiatt meglehetősen sok kudarcélménnyel felvértezve elmentek az állami iskolából. Talán egy alapítványi iskolába szívesebben járnának. Elképzeléseink szerint a felzárkóztatás annyit jelent, hogy az első félévben megpróbáljuk a gyerekeket azonos szintre hozni, vagy legalábbis megközelítőleg. Hiszen a felvételin tapasztalhattuk, hogy nagyon sok olyan fiatal van, aki már évek óta nem járt iskolába, dolgozni sem dolgozott, ott-hon volt, és élt napról-napra. Ők szeretnének szakmát szerezni, de a felkészültségük nem egyforma. Aki járt iskolába, és kihagyott egy évet pontosan tudja, milyen iszonyú a hátrány. Adott esetben tehát 15–20 fős csoportokban tanítjuk a gyerekeket. Elképzelhető, hogy csoportbontással 8 fővel – sőt elképzelhető, hogy a felzárkóztatás keretében erre külön lesz óra –, egy gyerekkel fog foglalkozni a pedagógus. Az első félévben tehát mindenképp az lesz a feladatunk, hogy összehozzuk a gyerekeket, megkeressük azokat a találkozási pontokat, amelyre a többi félévet, a második, harmadik, negyediket építeni tudjuk. Kialakul bennük is egyfajta önkép, hogy mire képesek, hogy melyik szakma érdekli őket, mert most még csak tanulni szeretnének, de nem tudják, hogy ezek a szakmák mit takarnak. Így aztán januárra eldöntjük, hogy ki, merre felé orientálódik. Az útkarbantartó, a parkgondozó és a számítógép-kezelő szakmák közül választhatnak. Ott már az újfajta csoportbeállásban, egyre jobban a szakmára helyezzük a hangsúlyt. A második év végére egy állami vizsgabizottság előtti szakmunkásvizsgán kell megfelelniük.

– **Kik fognak tanítani ebben az iskolában?**

– A tervezetés több mint egy esztendeje kezdődött, így lehetőség volt arra, hogy már a kezdetekkor összeálljon a jelenlegi győztes csapat. **Imrei István** a nemzetközi hírű tiszabői Freinet-műhely vezetője, **Bujdosó Jánosné**, Aranykatedra-díjas pedagógus és a többiek, **Varga Andrea**, **Zágoni-Szabó Józsefné**, **Gazdagné Boda Emőke**, **Tóth Mária**, **Heves János**, **Pozsa József** mindannyian többdiplomás pedagógusok, akik évek-évtizedek óta foglalkoznak a hátrányos helyzetű fiatalok

felzárkóztatásával, a tehetséggondozással. Az iskola létrejöttében a pedagógiai program kidolgozásában nagy szerepe volt annak, hogy már a kezdetektől együtt gondolkodtunk, egyformán éreztünk, és közösen cselekedtünk. Gyakorta mondják, hogy a győzelemhez kell egy jó csapat. Meggyőződésünk szerint ez most összeállt.

– **Mi lesz a bejárókkal?**

– Iskolánk speciális kísérlet lévén elnyerte azoknak a támogatóknak a jóindulatát, akik ma úgy vélik, a cigányságnak éppúgy, mint a nem cigányoknak, a polgárosodás felé vezető útja az iskolán keresztül tart. Kiemelkedő támogatónk a Művelődési és Köznevelési Minisztérium, a Soros Alapítvány és még sok más szervezet. Így lehetővé

válik a nehéz sorsú, rossz anyagi körülmények között élő fiatalok támogatása, az utazási költségek térítésével, étkeztetéssel, tanszersegéllyel és talán még ösztöndíjjal is. Néhány bejárónak már tudtunk kollégiumot biztosítani, a többieknek pedig a bérlet árát térítjük meg. Bízom benne, hogy ezt a nemes kezdeményezést támogatva még jó néhány egyesület, szervezet mellénk áll, hiszen minden egyes forint, amit az iskolának adnak közvetlenül a gyerekek tanulását, szociális körülményeik javítását segíti elő. Erről szól az egész iskola.

– **Milyen tankönyvekből fognak tanítani?**

– Féléves tapasztalataink alapján biztos, hogy létre kell hoznunk olyan alternatív tankönyveket, amelyeket – miután szeretnénk ezt továbbterjeszteni, adott esetben más településeken létrehozni ilyen iskolákat – már az ottani

kollégák nyugodtan használhatnának az oktatáshoz. Addig azonban, ideiglenesen, az úgynevezett hagyományos szakmunkásképzős tankönyveket használjuk föl, de miután alternatív tanterv alapján dolgozunk, ezek csak segédeszközök. Maximálisan egyetértek azazal az elvvel, ami azt mondja, hogy számítani kell az iskolából az egytan-könyvűséget, tehát itt a tankönyvek csupán segédeszközök lesznek. A pedagógusok hosszú évtizedes tapasztalatai alapján pontosan tudják, hogy a hátrányos helyzetű gyerekeket hogyan kell oktatni, mi módon, szó sem lehet arról, hogy bebiztosítsunk velük egy tankönyvet. A másik, ami hatalmas nagy segítség, tanítunk interkulturális nevelés tananyagot is, ami nem azt jelenti, hogy a gyerekeknek kötelező lesz a cigány kultúrát, történelmet tanulni, az interkulturális nevelés annyit jelent, hogy párhuzamosan a magyar és a cigány kulturális emlékeket, értékeket összehasonlítva megértetni a gyerekekkel, hogy a cigány kultúra nem jobb vagy rosszabb, mint a másik, hanem ugyanolyan. Az OCKÖ ügytűnik, hogy szeptemberre elkészül ezekkel az ideiglenes módszertani füzetekkel, tankönyvekkel. Ígéretünk van arra, hogy ezeket térítésmentesen megkapjuk, tehát a pedagógusok számára hatalmas nagy segítség lesz ezeknek a felhasználása.

– **Csillei Béla igazgató úr, hogyan néz a szeptember elé?**

– Megvalloim őszintén, kicsit nyugodtabban. A felvételi két napját végigfigyelve örömmel tapasztaltam, hogy mintegy fele-fele arányban jöttek cigány és nem cigány gyerekek, ami annyit jelent, hogy a gyerekekben nyoma nincs ilyen ostoba előítéleteknek. A folyosón nyugodtan beszélgettek, próbálták a saját izgalmukat leküzdeni. Azok az előítéletek, amikkel riogattak, azok abszolúte nem igazolódtak be. A gyerekek tudták, hogy az élettől most kaptak egy olyan esélyt, ami lehet, hogy soha többé nem jön be. Kibuktak valahonnan, már évek óta nem tanultak, megízlelték a munkanélküliség nehéz kenyerét és most kaptak egy lehetőséget. A másik, miután összejejt már a tervezett létszám, így lesz kivel, lesz kit tanítani, és miután egy éve dolgozunk ezen a programon, nyugodtan mondhatom, hogy lesz mit. Szeretettel várunk minden érdeklődőt, jöjjenek, kíváncsiskodjanak. Meggyőződés, hogy lesz mit átadnunk.

– **Sok sikert kívánok!**

Paksi Éva

Dokumentumok Péli Tamásról

– Verseket is írsz, hollandiai éveid alatt szobrokat is alkottál. Neked még nem is mondtam: emiatt a verseidet érméknek, kisplasztikáknak hívom. Mikor kezdted el verseket írni, miért írsz?

– Verset először akkor írtam, amikor tizenhárom éves koromban szerelmes lettem. Utána pedig csak akkor, amikor olyan boldog, vagy olyan szomorú voltam, mint tizenhárom éves koromban. A versíráshoz fantasztikusan fontos az igazi indulat, ezért szeretem a költőket. Ismerem a versírás lélektani anatómiáját: a tisztaság maga. A belső tűz, amikor az ember képtelen más formát találni, csak a legelementárisabbat, a legigazabbat: a szót. A legnagyobb dolog a világon. Néha én is ebbe az áldott állapotba kerülök, írnom kell, különben belehalnék. Volt egy időszakom, amikor nem ittam, rengeteg verset írtam egészen rövid idő alatt, amíg bírtam az alkoholéhséget. Nemrég a kórházban is írtam. Ezzel mentettem meg magam. A versírás számomra az agyam megmentése, a festés pedig a testem életben tartása. Az agyam meg a lelkem ritkábban kerül ilyen válságba, ezzel szemben a testem sűrűbben, ezért írok kevesebbet és festek többet.

– Hogyan dolgozol? Van valamilyen különleges módszered? Látószólag nem használsz semmilyen modellt. Alakjaidat kikről mintázod? Mit festesz?

– Hogy mit festek? Kérdezted tőlem 1983 előtt is, mindig azt feleltem, hogy tanulmányokat egy nagy képhez. Most is azt válaszolhatom, hogy tanulmányokat egy nagy képhez. Nyílt titok, hogy évek óta készülök Lorca cigány románcainak megfestésére. Az ember hatéves koráig – mondta Marquez –, mindent megtud a világról, minden élményt összegyűjt. Hatéves koromig annyi mindent láttam meg belőle. Ebben az első hat esztendőben amit láttam, azt begyűjtöttem: azokat az élményeket dolgozom föl a mai napig. Rögtön az is kiderül ebből, hogy miért festek állandóan cigányokat, anélkül, hogy azokra bármilyen göncöt aggatnék, amelybe az előítélet öltözteti őket. Én ezeket a sallangokat leveszem róluk. Amikor először kinyitottam a sze-

mem, a nagyanyám nézett rám, aki olyan fekete volt, mint az üszök. Csodálatos, száztizenkét kilós aszszony volt, hatalmas barna keblekkel, fekete szemmel, olajbarna homlokkal. Az anyámnak a melle, nem rózsás kis bimbók, hanem gyönyörű Van Dyck-barna nagy csecs. Ilyeneket láttam. Ibolya nénémnek tűzpiros szája, vagy a Szampi bátyámnak a fantasztikus hatalmas háta. Szőrös volt és barna. Mind-mind különlegesen hatalmas óriások, tündérek és izgalmas lények voltak, akik körülvettek. Voltak apró-cseprő cigányos tárgyai, falvédők, a Szűz Mária-képek, melyek mind valamiféle titkot, mesebeliséget rejtettek. És voltak régi kincses kalendáriumok, gyönyörű szecessziós rajzokkal díszítve, régi fényképek, volt egy album Indiáról, ezek mind a kezembe kerültek. Három-hatéves koromban láttam őket és kialakították ízlésvilágom. Ehhez aztán megtanultam rajzolni, olyan jól, hogy modell nélkül mindezt föl tudom idézni, és képes vagyok megjeleníteni. Engem a modell zavar. Mint a videó kamera úgy rögzít meg agyam filmjére a dolgokat. Régebben meséltem neked, hogy amikor angyalt festettem, azt is valóban láttam egy esős délutánon. Amit festek, azt már valahol egyszer láttam, a fantasztikus szituációkat is. Valahol az agyunkban van egy kép, és az bármikor kipattanhat. Aki megtanulja a szakmát, annak ez igazából nem gond – most is itt ülök és rajzolom ezt a nőt. Egyszer meg kellett tanulni, aki nem tudja, az ne fessen.

– Itt van velem szemben a falon három műved az elmúlt esztendő terméséből. Az egyik a Lovagkor, a másik az Evolúció, a harmadik a Hodolat a hölgyeknek címet viseli. Ez a három képed technikailag, tartalmában is különbözik, de csak látszólag. Mivel magyarázod, hogyan függnek össze színeikben, fel fogásukban?

– Ez olyan, mint a nóta, melyben a férfinak több felesége van. Van egy tervem amit szeretnék a közeljövőben megvalósítani. Nagyon szeretem Szent Johannát, Jeanne d' Arc-ot, olyan mint egy kis cigány lány, aki eljön Szabolcs-Szatmár megyéből és politikus lesz vagy miniszter asszony.

Elindult, és a legnagyobb politikai, katonai karriert futotta be, bár behalt, de nem az a lényeg. Anniból fontos csak, hogy ettől szentté avatták. Szenzációs, fantasztikus, marginális különösen egyedülálló sors. Amikor a Lovagkort megfestettem ebből a világból akartam valamit megmutatni. Kísérleteztem. Mikor az Evolúció című képet festettem, akkor pedig a világ keletkezése izgatót, és az, hogy mitől lehet vége. Akár mennyire is tudom, hogy a világ trillió fényév távolságokat is jelenthet, nekem a világ mégiscsak a Föld. Mint ahogyan azt mondom, hogy felgyűjtöm a villanyt és nem azt, hogy felkapcsolom, mert nekem még mindig a tűz jelenti a fényt is. Ebben a relációban engem a Föld érdekel, hogyan lett az ember és mitől pusztulhat el? Addig van a világ is ameddig érzékelnünk tudjuk. A világ természetesen tovább folytatódik, de csak jelentéktelen részei vagyunk. Mi amíg én élek, nekem az ember a legfontosabb. Itt ezen a képen ilyen problémát feszegetek és a sci-fi-be is átcsúszik, és technikailag így jelenít meg. A Hodolat a hölgyeknek az egy klasszikus Péli, ha lehet mondani. A lélek rezdüléseit jeleníti meg az a négy asszony akik, az életemben a legtöbbet jelentették: mint bolygók keringenek egy kis Nap körül, aki bátorítottam magam lenni. Ülök egy halhatatlan vetélkedés közepette, és festek, erről szól az életem. Ez a képem lelki önarckép és vallomás arról, hogy eddig mit csináltam. Voltak szívetek, bolygók amiket megtermékenyítettem, vagy ők engem és közben végeztem a dolgom. Ehhez megint meg kellett találnom egy másfajta bensőségesebb technológiát és azt hiszem, hogy megtaláltam. Itt a festék, a fény, az árnyék úgy van kezelve, hogy ezeket az érzéseket, amelyekről beszéltem közvetíteni tudjam.

– A költő azt mondja: „Egyszer egy évben játszani kéne”. Te nagyon sokat játszol: mit jelent számodra a játék? Hányféle Péli létezik ezekben a játékokban?

– Van egyszer egy Péli Tamás, aki a szülei fia. Van egy Péli Tamás, aki magyar állampolgár. Van egy Péli Tamás, aki festő. És olyanok, mint Athos de La Fére gróf, Balu Kipling

Dzsungel könyvéből; Garcia Marquez remekművéből, a Száz év magányból José Arcadio Buendía. Még olyan Péli is van, aki az esti mesék rajzfilmjeiben fordul elő. Hápi vagyok, a kacska, amikor te a Szentandrás-szal a Kukori és egyéb felállást játszottatok. Ezeket én mind komolyan veszem, belefeledkezem a játékba, és boldog vagyok, hogy ilyen figurák bőrébe bújhatok. Legelsősorban azonban Péli Tamás cigány származású, a cigány–magyar piktúrát megteremteni akaró magányos katona vagyok.

– **Hogyan látod a fiatal cigány alkotó helyzetét? Nem csak a képzőművészetre gondolsz, hanem a társelművészetre is. Milyen lehetőségekkel, esélyekkel indulhatnak el a különböző művészeti pályákon? Vannak-e egyáltalán ilyen fiatalok?**

– Biztosan vannak. Nagyon rossz az esélyeik, de mivel van mit mondaniuk a világnak és nekik azt ki kell mondani, ezen az úton végig kell menni. Nem szabad hagyni, hogy becsapják önmagukat, ne hagyják becsapni magukat azoktól, akik nem mertek végig menni a meredélyeken. Nekik kell végiggyalogolni szép nyugodtan, becsületesen és végig cipelni mindent ami bennük van. A tehetséget, a kétséget és a készséget, és meg kell mutatni a világnak. Olyanoknak kell lenniük, mint egy százlábú bogárnak, aki, bármi történik, visszanyúl és az első lábával segít a hátsó lábának. Olyanoknak kell lenniük, akik előrehaladnak erős trappban és mindent kibírnak. Sokkal nehezebb dolguk lesz, mint amilyen nekünk volt. A mi generációnk kuriózum volt. Egzotikus vadállatok voltunk. Megnéztek bennünket, figyeltek ránk. Csodálkoztak, hogy tudsz írni. Egy cigányról ezt nem tudták elképzelni. Amikor a magyar történelemről mesélek, akkor megdöbbennek, hogy én cigány vagyok. Azt gondolják, hogy aki a magyar történelmet ismeri – én történetesen jól ismerem, mellesleg a világ történelmet is –, az már

Péli Tamás, Jeszenszky Géza külügyminiszter társaságában

nem cigány. Nekünk ez egyfajta nyitási lehetőséget biztosított. Még nem féltek tőlünk. Akik utánunk jönnek majd, azokat már nem fogják megcsodálni, mint a különleges fenevadat. Nagy és felelősségteljes munka vár rájuk, mellyel még nem szembe-sülhetek. Még nem nőttek föl hozzá. Tudom, hogy itt járnak körülöttünk, és nem fognak beleegyezni abba, hogy ne legyenek. Ha azt mondja valaki, hogy legyél olyan, mint én, akkor nem azt mondja, hogy jobban éljek, hanem azt, hogy ne legyek. Rettenetesen súlyos kérdés, tőlem senki ne kérje, hogy olyan legyek, mint ő. Mert az énem akkor megszűnik. Ez a cigány kérdésben nagyon nehéz, melyet nem ért meg senki igazából. Ne kérjék azt a cigány embertől, hogy másmilyen legyen, mert ezzel az életét kéri el. Büntetlenül a kisgyereket ne ítéljék a lehetetlenségre. Teljesíthetetlen kérdés, mert cserébe nem adnak érte semmit.

– **Az elmúlt négy esztendőben – a tiszadobi pannó befejezése óta –, min dolgoztál? Készülsz-e valamilyen nagyobb méretű munkára, kompozícióra? Milyen terveid vannak?**

– A pannó befejezése után festeni tanultam. Felülvizsgáltam eddigi tel-

jesítményemet. Újra megtanultam tájképet, portrét festeni. Megtanultam alázatosan viselkedni mások és a magam műveivel szemben. Azok a dolgok foglalkoztattak, amikről beszélünk, a Jeanne d'Arc-féle történelmi problémák, a Hérosz, az Érosz, és az evolúció kérdései. Az ember ebből áll, erről szól az emberi sors. Ilyen súlyos gondokkal küszködtem. Ha Isten és a barátaim segítségével az egyik legnagyobb vágyamat megfesthetem, Lorca cigányrománcait, akkor majd megmutathatom, hogy mire vagyok képes. A formát kell hozzá megtalálni, de ennek a formának azért olyannak kell lenni, hogy megértsék. Az elveimet, a reneszánsz piktúra vívmányait nem adom föl, reneszánsz festő szeretnék maradni. Hogyha minden jól megy, akkor a huszonegyedik században is festeni fogok, mert a következő század festészetében már szerepet akarok játszani. Kétezzer szilveszterén leszek ötvenkét éves. És kétezertízben még rektor is lehetek a Képzőművészeti Főiskolán. Ha akkor még lesz ilyen főiskola.

(Vége)

Kovács József Hontalan

A legfontosabb a szeretet

Naivan azt gondoljuk, velünk nem történhet semmi rossz. A szörnyűségek csak másokkal esnek meg. Mi kivételek vagyunk, én kivétel vagyok. Aztán egy napon minden egész eltörik. Egy napon velünk történik meg a baj, és azt gondoljuk, a betegség erősebb, mint mi. Pádár Lászlónak a családja, a barátai és a munka segített, hogy ő legyen az erősebb. Talán ne is beszéljünk erről többet.

– Hogyan él ma egy képviselő, aki történetesen az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat képviselője?

– Nehezen. Nyomasztó egyfelől azoknak a problémáknak a kezelése, amit feladatul kaptunk a választóinktól, másfelől az a helyzet, ami nekünk jogkört ad, a törvény adta határok. Ezt próbáljuk meg valamilyen szinten kezelni. Itt Győrben a feltételek talán egy kicsit jobbakk, mint máshol.

– Ez mit jelent?

– 80 m²-es irodánk van, aránylag megfelelő infrastruktúrával. Olyan képviselőtársaink vannak itt a megyében, akikkel jól lehet dolgozni, bár ebben a megyében kevés kisebbségi önkormányzat alakult. De van itt egy cigány szervezet is, a Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szövetsége, aminek én vagyok a vezetője. Ez egy megyei hatáskörű szervezet, ami 1991 óta működik. Tulajdonképpen erre épültek rá a kisebbségi önkormányzatok. Mi azt vallottuk, hogy aki nem akar kisebbségi önkormányzatot, hanem a civil szférát akarja tovább vinni, az folytassa azt. 5 kisebbségi önkormányzat alakult, ezek szövetségbe tömörültek.

– Honnan indult Pádár László? Kik voltak a szülei, milyen útravalót kapott?

– Zenész családból származom, egy átlag cigány család voltunk. Apám elég korán meghalt, tüdőrákban. Tanulási lehetőségem lett volna. Magam hibáztatom azért, mert nem tanultam, vagyis nem a szüleim kívánságának megfelelően. Ők azt szerették volna, ha zenész leszek. Cimbalmosnak tanultam, de zenei tanulmányaimat korán abbahagytam. Dolgozni kezdtem, fiatalon, 18 éves koromban nősültem, amit a mai napig nem bántam meg. 24 éve vagyunk házasok, három gyerekem van. A növényolajiparban helyezkedtem el, előbb kocsirendezőként, később tolatásvezetőként, majd mozdonyvezetőként dolgoztam. Tulajdonképpen ez a szakmám, a mozdonyvezető, és ez az egy munkahelyem volt 18 éves korom óta, a rokkantnyugdíjazásomig, 1993-ig. Jelenleg rokkantnyugdíjas vagyok. 1990-ig az MSZMP megszűnéséig párttag voltam és a rendszerváltás hozta

azokat a dolgokat, ami engem tulajdonképpen ehhez a munkához vezetett. Akkor az addig elhallgatott indulatok felszínre törtek. Akkor éreztem azt, hogy cigány vagyok, és ha tudok valamit tenni, elsősorban a cigányságért kell, hogy tegyek. Először a Magyarországi Cigányok Igazság Szövetségének voltam a megyei szervezete, később a tagság kezdeményezésére 1991-től önállókká váltunk. A munkatársaimnak nagyon sokat köszönhetek. Kezdetben nagyon nehéz volt olyan érdekvédelmi feladatot ellátni, amit tulajdonképpen előtte soha senki nem csinált. Vagy ha csináltak, az csak látszólagos volt. Megítélesem szerint mi voltunk azok, akik a valós gyakorlati munkát 1990 körül a cigány érdekvédelem szempontjából elkezdtük.

– Konkrétan mire gondol?

– Még ugyanebben az évben elértük azt, hogy egymillió forintos alapítványt tudtunk létrehozni a megye gondozásában, a cigány középiskolás tanulók ösztöndíjazására. Ez azóta is működik, 300.000 forint éves hozadéka van, ez van felosztva minden évben a gyerekek között. Az idén 130.000 Ft maradvány van, ez 6 gyereknek az éves ösztöndíja. Egy szakmunkástanuló általában évi 15 000 forintot kap. A főiskolára járó akár havi 4000 forintot is megkaphat. Tudom, hogy ez nem túl sok, de mégis valami segítség. Az Alapítvány kuratóriumának tagja vagyok a megalakulásától kezdve. Ennek az 1 millió forintos összegnek az eredeti célja az volt, hogy azok az egészségügyi szakemberek, akik valamilyen oknál fogva a cigányokkal találkoztak, ezt prémiumként, jutalomként kapták volna. És én ezt a megyei közgyűlés nemzetiségi bizottságának tagjaként diszkriminatívnak tartottam. Alapítvány létrehozását kezdeményeztük és a bizottság majd a közgyűlés is jóváhagyta.

Minden embernek van valamiféle hobija. Én nagyon szerettem olvasni, elsősorban politikai könyveket. Magyarul politizáltam, csak nem ilyen aktívan, mint most. Meg nem cigány színekben. És akkor jöttem rá, hogy azzal, amit én a könyvekből vagy a tanulmányaim során megszereztem, a cigányok segítségét ka-

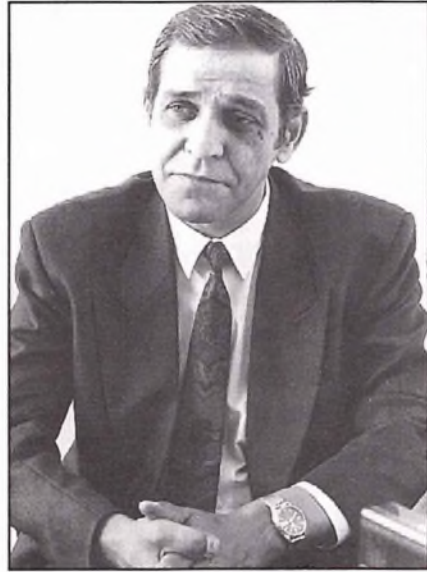
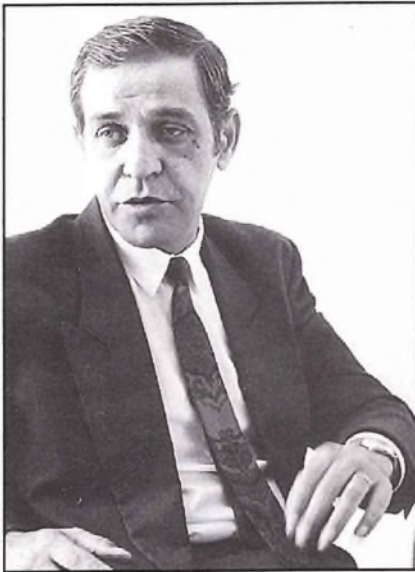
matoztathatom, hiszen én is cigány vagyok.

– Ennek a diplomának itt a polcon, mi a története?

– A Roma Parlament kezdeményezése volt, hogy az ügyvivő testületet valamilyen szinten képezni próbálták. Pályázatot nyújtottunk be egy amerikai alapítványhoz. A pályázatot elnyerve 6 kollégámmal tavaly nyáron részt vettünk egy amerikai tréningben, ami a történelmileg hátrányos népcsoportok politikai aktivistáinak képzése, egy négyhetes képzés volt. Az egyik diploma a Nevada Egyetemről van, a másik az Atlanti Egyetemről. Ez azt jelenti, hogy sikeresen befejeztük az alapítvány által kitűzött célt. Nem csak cigányokkal foglalkoztunk, hanem több nemzetiséggel. Legutóbb a bolgároktól voltak ott, meg Új Zélandból kisebbségi képviselők, és ők úgy ítélték meg, hogy mi elértük azt a szintet, hogy itthon sikeresebben, vagy sikeresen tudjuk a saját csoportunk érdekeit képviselni.

– Hogyan látja a cigányság helyzetét 1996-ban és mit gondol mit hoz a jövő a cigányság számára? Az önkormányzatiság mennyiben jelent pozitívumot?

– Az önkormányzatiság egyfajta előrelépés. A kisebbségi törvény jelenleg kulturális, oktatási autonómiát feltételez. Itt a megyében felmérve az igényeket olyanra, hogy cigány és kimondottan cigány nyelvű iskolára nincs igény. Ezért az oktatási autonómiánkat, mint olyat, nem tudjuk megélni. A kulturális autonómia törekvésünkét viszont a törvényt szabályozás hiányossága végett nem tudjuk megélni. A megyével tárgyaltunk arról, hogy önálló kulturális intézményt szeretnénk működtetni, beszéltünk is a lehetséges épületről, illetve annak a finanszírozási kérdéseiről. A város és a megye azonban úgy ítélte meg, hogy nem tudják anyagiilag biztosítani számunkra azt a lehetőséget, hogy kulturális intézményt működtessünk. De ezt a törekvést nem adtuk fel. Úgy gondoljuk, hogy a megye 12-16 ezer cigány lakosának szüksége van legalább egy ilyen intézményre, amellel, hogy több is elkelne itt a megyében, több városban élnek cigányok, de legalább egy központi, egy megyei szintű kulturális intézményre szükségünk lenne. Én valószínűnek tartom, hogy ebben a ciklusban meg kell valósítani azt, hogy önálló cigány kulturális intézmény jöjjön létre, ahol cigány alapkönyvtárt működtethetünk. A kezdeményezés már megtörtént. Nálunk van durván 400 könyv, de ez nemcsak cigány, mivel nem értük el a cigány könyveket, de van 50-60 cigánykönyv, ez az alapkövét képezné a cigánykönyvtárnak. Van egy megállapodás a megyei könyvtárral, hogy a legújabbban megjelenő cigány könyveket ők eljuttas-

sák hozzánk. Tulajdonképpen ebben az irodában működik egy kihelyezett cigány alapkönyvtár is, ami úgy-ahogy működik, annak a hibáival és előnyeivel együtt. De ez itt egy iroda, ennek nem könyvtárfunkciója van.

– Győrben milyen a romák helyzete?

– Talán az átlagosnál egy kicsivel jobb. Itt a nyugati határ mentén egy kicsivel könnyebben tudnak a kereskedők, illetve az ezzel kapcsolatos szakmákban a cigányok dolgozni. De van egy nagyon nagy réteg, aki a nyomorhatáron él. Van egy gazdag réteg is, akik kereskednek, ők nem annyira élik meg a cigányságukat, mint amennyire elvárható lenne. Hozzánk elsősorban inkább azok az emberek fordulnak, akik a cigány önkormányzat-tól akár szociális, akár oktatási jellegű, akár más segítséget várnak.

– Konkrét segítséget tudnak nyújtani?

– Hogyne! Együttműködési megállapodásunk van 1992-óta a megyei munkaügyi központtal. Több százra tehető azoknak a gyerekeknek a száma, akik a mi szervezésünkben szereztek szakmunkás bizonyítványt. Ez azt jelenti, hogy vendéglátóipari szakmunkásokat, pincért, szakácsot, varrónőket, hivatásos gépkecsvezetőket képzünk, jelenleg 25 fiatal tanul. Képeztünk ácsokat, kovácsokat, de most ebben visszalépés történt. Ez az utolsó olyan tanfolyamunk ami abba a szisztémába illik bele, hogy a képzés ingyenes, plusz az átképzésben résztvevők a képzés idejére átképzési támogatást kaptak. Ez megszűnt. Átképzésük ingyenes, ugyanakkor juttatást nem fognak kapni. Csak a 16–18 éves gyerekeknél maradt meg, de itt is csökkent.

– A saját gyerekeinél mennyire tartja fontosnak a tanulást? Milyen útra-valót ad nekik?

– A fiaim szakmunkásképzőbe jártak. Talán tőlem örökölték a macacsságot, és majd később alakul ki az életszemléletük. A nagyobbik vegyesbolti eladónak tanult, a kisebbik szakácsnak. Egyik sem

gyakorolja a szakmáját. Egy üzemben dolgoznak, ahol az autók villamossági dolgaival, kábelszereléssel foglalkoznak. A menyem otthon van, neveli a kétéves kisunokámat, és van egy másodikos kislányom is. Most ő a reménység.

– Szeretném, ha rangsorolná az életében legfontosabb dolgokat!

– Még nem rangsoroltam. A gyerekkor után talán legfontosabb, hogy önálló családot alapítottam, és ez az ember számára, függetlenül attól, hogy milyen származású, egy hatalmas dolog, az egész életét meghatározza. Én úgy érzem, hogy nekem sikerült. Annak ellenére, hogy én is problémákkal küszködtem, mint akárki más. Akár szociális jellegű problémák, akár magánproblémák. Ezeket megoldottuk családon belül. A másik sikerélményem a munkahelyemen volt, ahol olyan közösséget vett körül, hogy a beilleszkedés cigányként nem jelentett gondot. A munkámat elismerték, ez megjelent kitüntetésekben is, de megjelent abban is, hogy a fizetésem is elég magas volt az átlaghoz képest. Ez a sikerélmény végigkísérte azt a 23 évet, amit ledolgoztam. A következő nagy változás az életemben és ez talán az elkövetkező évekre meghatározó, az a cigány önkormányzatiság. El kell, hogy mondjam, hogy nekem meg sem fordult a fejemben 1990-ben, mint cigány vezetőnek. Egyszerűen arról volt szó, hogy történt egy kezdeményezés egy másik cigány ember részéről, aki cigány szervezetet szervezett. Én a mostani helyettesemmel tagnak mentem oda el. És azok az emberek, akik tagjai lettek ennek a cigány szervezetnek, az első közgyűlésen a szervezet titkárának választottak, később úgy gondolták, hogy én legyek az elnöke, mindössze pár hónap bizonyítási időt engedélyeztek nekem. 1995. májusában a közgyűlés megválasztott elnöknek. 1991-ben mint titkárt küldtek a megyére, szavazati joggal bíró nemzetiségi bizottság tagjának. Négy éven keresztül aktív munkát végeztem, képviseltem a cigányságot

Szlovéniában az Alpok-Adria Munkaközösség Kisebbségi Munkacsoportjában. De több olyan nemzetközi fórumon is, ahol majdnem csak egyedül voltam a megyék között. A megye nagyon jól állt ehhez a dologhoz, most is, csak annyiban változott a helyzet, hogy amíg 1990-ben nemzetiségek delegálhattak a nemzetiségi bizottságba, 1994-től már a pártok delegálhattak akár külső tagokat is, és ez alapvetően megváltoztatta a nemzetiségi bizottságok összetételét, az önkormányzatok különböző bizottságainak az összetételét is. Külső tagként ott vagyok a nemzetiségi bizottságban, résztveszünk a döntések előkészítésében is, csak nem dönthetünk, nincs szavazati jogunk. Ezek azok a fontos pontok az én megítélésem szerint. Azok az emberek, akikkel ezt elkezdtük, a mai napig itt vannak, és próbáljuk csinálni. 1990-től velük és a család segítségével sikernek könyvelhető el a Győr-Moson-Sopron megyei cigánypolitika, annak az összes problémáival együtt.

– A továbbiakban egy kicsit rendhagyó módon szeretném folytatni a beszélgetést. Kérem mondja el mi jut eszébe a következő szavakról:

– Egység.

– Hiány.

– Előítélet.

– Most erre azt tudom mondani, hogy egy szó fogalmazódott meg bennem, ami akár a tettelességig is elmehet, az, ami idáig nem volt, ami egyre inkább fokozódik, amit úgy lehet meghatározni, hogy nacionalizmus?! Nem tudom.

– Sajtó.

– Felelősség.

– Szeretet.

– Az emberek egymáshoz való viszonya. A legfontosabb az életben.

Paksi Éva

IV. Olvasótábor Szolnokon

Idén is elérkezett a várva-várt nap, amikor a gyerekek összepakolhatták ruháikat és végre útnak indulhattak háztizsákkal, izgatottan nézve az elkövetkezendő egy hét elé.

1996. július huszadikán, vonatra, buszra ült a huszonhét főből álló csapat, és elindultak a szolnoki Tiszaligetben lévő Turisztikai Központba az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány által immár negyedik alkalommal megrendezésre kerülő olvasótáborba.

Az egy hét alatt sok-sok kulturális előadás volt, de azért a strandolásra, játékra, discozásra is jutott idő, ami első sorban **Paksi Éva** kitűnő szervezőmunkájának és a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítványnak volt köszönhető, amely anyagilag támogatta az elképzelést. Az előadók között szerepelt újságíró, színész, író, sőt még bűvészműtávirányítót is láthattak a gyerekek. **Farkas Kálmán** az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat alelnöke, a Cigány Hírlap főszerkesztője értékes és érdekes előadást tartott a gyermekkoráról, a cigányságról, és persze arról, hogyan lett író. **Csillei Béla** újságíró, pedagógus, a „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskola igazgatója, az újságírás fortélyaira tanította a táborozókat, **Bujdosó Jánosné** pedagógus pedig a cigány irodalomról beszélt. Na és persze az elmaradhatatlan Átok és szerelem című film megtekintése, sőt a főszereplővel, **Hollai Kálmán** színművésszel folytatott beszélgetés is nagy élményt jelentett. Ezen kívül még vendég volt **Kozák István**, a Loli Jag együttes veze-

Útközben

tője, **Vargáné Biharvári Gabriella**, a Tisza Klub képviselőjében, **Lakatos Béla**, a Cigány Kutató Intézet Igazgatója, **Kökény Kálmán**, az OCKÖ képviselője akik a föld védelméről, a cigányság történelméről, zenéről és a DADA-programról tartottak előadásokat, és hallgatták meg a gyermekek gondolatait, hiszen a legfontosabb mégis csak az ő véleményük volt.

Kirándulásokban sem szűkölködtek a táborozók, mivel az állatkert mindig maradandó élményt nyújt, nem beszélve az ópusztaszeri Feszty-körkép megtekintéséről, ahol a honfoglalás képei, hangjai elveneredtek meg.

A táboron belüli élet a borongós idő ellenére vidám volt, eltekintve a reggeli tornától, ahová a lányok ilyen-olyan okok miatt általában nem jutottak el. Mellettük szől vizont a tisztasági verseny, mert a fiúknál egy-két, absztrakt módon a szoba közepén felejtett szagos zokni bizony pontlevonást jelentett és mivel ez minden reggel dísz volt szobájuknak, a lányok győzedelmeskedtek. De hát ez már csak így szokott lenni.

A mozgást viszont a lányok sem „úszhatták meg”, mivel az akadályverseny megmozgatta csontjaikat, illetve szellemi felfrissülést is jelentett a kulturális verseny.

A jó hangulathoz két ember is elég

Farkas Kálmán előadást tart a gyerekeknek

Mindeközben **Farkas Anikó és Farkas Klaudia** lelkesen készítette az immár hagyománnyá vált tábori, Taves Baxtalo című újságot, amiben a vendégekkel készített interjúk szerepeltek.

Strandolásra nem túl sok lehetőség volt, de ezt pótolta a sok-sok játék, mulatság na és persze az ilyenkor elmaradhatatlan szerelmek, báráni beszélgetések.

A táborzárón azután következett a nagy búcsúzkodás, a záróműsor az ajándékok átadása, sőt még születnapot is ünnepeltek, végül diszko zárta a hetet.

A gyerekek különböző szociális, családi, szellemi háttérből jöttek, de ott nem ez volt a lényeg, hanem az, hogy a csapat összeverbuválódjon és ez nem volt nehéz már az első pillanatban sem. Mísem jobb bizonyított erre, mint a búcsúzás könnyei, amik már (kissé korán) pár nappal a táborzáró előtt elindultak, de azért a búcsúzás pillanataira is maradtak belőle bőven. (Elárulom, hogy a tábor vezetőségének sem maradt szárazon a szeme.)

Elmúlt a tábor, a levelezések, telefonálások azonban még folynak. Itt van az iskolakezdés, a tanulás, az ősz. Az ott szerzett élmények, tapasztalatok azonban nem vesznek kárba. Ez az amit tovább lehet vinni, meg lehet és meg is kell őrizni. No meg a másik: tábor lesz jövőre is!

A cigány tábor a zölde ült

A mikor a színész szóraloztatják – Hollai Kálmán és Farkas Sándor

LILLA

Varga István hűvészkedés közben

Pataki Florina mindig szívesen vállalkozott versmondásra

Bőcsi romák a Hit gyülekezetében

„Éreztétek és lássátok meg,
hogy jó az Úr! Boldog az az ember,
a ki ő benne bízik.”

(zsolt.34/9)

Miskolctól tizennyolc kilométerre található egy kis, kettőezer-nyolcszáz főt számláló falu, melynek kb. tíz százaléka cigány származású, szám szerint 250–300 körüli, akik közül hetvenen a Hit gyülekezet lelkes hívei. Az istentiszteletek Miskolcon vannak, tudtuk meg az ottaniaktól, ahol Soós Pál hirdeti Isten igéjét.

Sok a munkanélküliség, nehéz a megélhetés, itt-ott rosszak a szociális körülmények, mint ahogyan az ország egész területén. Mindez szokványos esetnek számít manapság, a faluban mégis csillogó szemű, vidám cigány embereket látni, akiket a mindennapos megélhetési problémák, a gyerekek beiskoláztatása, a betevő falat megszerzése nem szomorít el. Mondhatni örömmel veszik az élet akadályait. „*Mi nem aggodalmaskodunk a holnap felől, mert elég a mának a maga baja*” – mondogatják. Nos, hogy a szegénység melletti jókedvnek mi is az oka, arra hamar fény derül, amikor belépünk Csóka László szerény, de rendkívül tiszta otthonába. Felesége **Ibolya**, csillogó szemű, vékony fiatalasszony, kedvesen invitál a házba, miközben a magából egy „nagy vígasság, hangos öröm van az Úr házában” refrénű dal

szól, ami úgy tölti be a szobát, mint egy jó illat, és csak száll-száll felfelé, rejtelmes úticélja irányába. Beérkezünk a szobába, leülünk és Ibolyából már dől is a szó. A hit emberei így vallanak megújult életükről:

– Öten lakunk ebben a házban a férjemmel és három gyerekemmel, akik közül a legnagyobb lányom, **Jolán** tizenhat éves és dísznövény kertésznek tanul, a fiaim ötödikbe és másodikba járnak. A férjemet leszázalékolták, mert izomsorvadása és szívbetegsége van, de hálát adok az Úrnak, hogy amióta megismertük Jézus Krisztust nem uralkodik rajta a betegség. Azért beteg egyébként, mert tizenhat éves kora óta nehéz fizikai munkát végez. Lassan húsz éves házasság vagyunk és nagyon nagy szeretetben élünk egymással. Még most is kézen fogva járunk az utcán. A falubeliek cukkolnak is bennünket, hogy mennyire szeretjük egymást, de hát ez olyan nagy boldogság. Nagyon hálás vagyok Istennek az én férjemért. Már tizenöt évesen férjhez mentem, mert sajnos nagyon rossz körülmények között nőttem fel. Alkoholista szülők, tíz gyerek. A testvéreimet én tartottam el, mert édesapám az összes pénzünket elitta. Gyerekkoromban rengeteget szenvedtem, de nem panaszkodom, mert most már nagyon nagy boldogság van a szívemben. Nem mondom, hogy gazdagok vagyunk, de nem éhezünk, mert jó az Úr. Harmincöt éves vagyok, és már volt egy nagy betegségem. Először álmatlan éjszakák gyötörték engem és a gyermekeket is.

Retegtünk, féltünk. Isten igéje azt mondja: „*nem test és vér ellen van nekünk tusakodásunk, hanem fejedelemségek ellen*”. Ez valóban így volt, de akkor én ezt még nem tudtam. Teljesen kikészültem. Majd bekerültem a kórházba, gerincsorvadást kaptam, jártányi erőm sem volt, és az orvosok azt mondták, hogy nem tudnak segíteni rajtam, ezért haza is engedtek. Még a körzeti orvos is megsiratott. A férjem is bele volt betegedve, hogy elveszít.

Egy vasárnap azután történt valami, amire most is úgy emlékszem, mintha ma lett volna. Napok óta sem enni, sem inni nem tudtam. Csont és bőr voltam már. Ezen a vasárnapon a fiam sírdogált, hogy mi soha nem visszük sehová, és kérelt bennünket, vigyük el horgászni. Ezelőtt soha nem hívtam Jézust segítségül, mindig csak azt mondtam, hogy Istenem segíts. Pedig Jézus azt mondja János evangéliumában: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam*”. Ekkor amikor ott feküdtem az ágyban és éreztem, hogy nem sokára meghalok, és a fiam sírt melletttem azt mondtam: – Jézusom, kérlek, segíts nekem Uram!

Erőt vettem magamon, és elindultunk a fiammal és a férjemmel horgászni, de nem tudtam menni. Mondta a férjem, hogy felvesz a hátára, de én nem engedtem, mert szégyeltem a betegségem, és el akartam titkolni a faluban. Odaértünk a tóhoz, de rövid idő múlva haza kellett jönni, mert nem bírtam már állni. Itt voltunk már a ház

Ibolya

előtt lévő fűzfa alatt, amikor odajött hozzám a sógornóm, és azt mondta, hogy van náluk valaki, aki Jézusról beszél, menjek át én is. Amikor odaértünk, ott volt **Bozsányi Sándor**, és már mindent tudott rólam. Beszélt nekünk arról, hogy Jézus hogyan váltotta meg a világot, hogyan győzte le a halált, a betegségeket, és hogy ezeket az ajándékokat mi is megkaphatjuk, ha befogadjuk a szívünkbe. Rögtön beleegyeztünk, elmondtuk a megtérő imát, és akkor valami nagyon csodálatos dolog történt. Nem tudtam még akkor, hogy mit is jelent igazából megtérni, csak azt éreztem, hogy kötelek és láncok szakadnak le rólam. Akkor éreztem meg igazán, hogy Isten valóban létezik és szeret.

Aztól kezdve értelme lett az életemnek. Dolgozni tudtam és boldog lettem, és ami a legfontosabb, hogy meggyógyultam. Sokat gondolkodtam azon, hogy mi is az élet értelme. Mosás, főzés, takarítás? Utána meghalunk és kész? De mostmár tudom, hogy Jézus olyan boldogságot tud adni, amit nem cserélnék el semmivel. Ha valaki azt mondaná, hogy ad annyi aranyat, mint ez a ház, csak adjam oda ezt az örömet, akkor sem adnám. Azt mondanám: – Tartsd meg magadnak az aranyat, de én ezt a boldogságot nem adom, egyébként meg itt áll előtted, te is megkaphatod, mert ennél nagyobb nincs a világon. – Jézus azt mondja, hogy *ő az ajtó*. Csak be kell lépni, meg kell ismerni az Urat és „igazság, békesség és Szent Lélektől való öröm” lesz az ember életében, mert Isten országa ebből áll. Ha csak kenyeret eszünk, akkor sem ide-

geskedünk, nincs szomorúság a szívünkben, akkor is vigadozunk, mert „*az Úr öröme az én erősségem*”, még akkor is, ha a faluban kigúnyolnak bennünket. „*Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek én érettem*” – ezt mondja Jézus, és ez valóban így is van.

Volt olyan is, hogy a szomszédban egy néni rákos volt. Elmentünk hozzá, beszéltünk neki Jézusról. Ő azt mondta, hogy hisz Istenben, de neki meg van a maga vallása. Ennek ellenére megengedte, hogy imádkozzunk érte. Imádkoztunk és rövid időn belül meggyógyult. Azóta ő is gyülekezetbe jár.

Itt tartják az összejöveteleket

Sokat veszekedtek

Budai Bertalan

– **Nagy Dezsőné** házában tartják az összejöveteleket, aki elmondta, hogy férjével és gyermekeivel él a nagy házban. Hét gyermeke és kilenc unokája van. Ők is betegségekből gyógyultak és Jézus Krisztus náluk is nagy változásokat hozott az életükbe.

Hasonlóképpen beszél **Badak Endre** és felesége is:

– Mi nagyon rossz életet éltünk – mondja a feleség – sokat veszekedtünk. Szívbeteg voltam, és boton jártam, mert lebénultam. Dicsőség az Úrnak, hogy meggyógyított. Eldobtam a botot, és a lábamon jöttem haza az Istentiszteletről. Nem volt megélhetésünk, és emiatt is sok veszekedés volt itthon, de most már békességben élünk, jövedelmünk van, mert az Úr megáldja a kezünk munkáját. Nem szűkölködünk.

A helyi kisebbségi önkormányzat vezetőjét, **Budai Bertalant** kérdezem, hogy mennyire érzékeli mindezt, hiszen a szociális problémák egyrészt náluk összpontosulnak:

– Rengeteg változás történt. Sokkal nyugodtabban jönnek hozzánk és ha nem tudunk adni, akkor sincs veszekedés. Mi, a helyi vezetőség is hitben járunk, és jól megértjük egymást. A kocsmák forgalma is megcsappant. Az emberek szívesebben és szorgalmasabban dolgoznak. Ez megkönnyíti a mi munkánkat is.

Az utcán ragyogó szemű fiatal lányok, fiúk, gyerekek, asszonyok. Elhaladunk mellettük, és ők ott maradnak, szerény otthonaik falai között Jézus Krisztussal.

„*Én az engem szeretőket szeretem, és akik engem szorgalmasan keresnek, megtalálnak.*” (Péld.: 8/17)

LILLA

NYÁRVÉGI ÜNNEPEK ROMAMÓDRA

Ekhós szekerek, bográcsolás, kártyavetés, jóslás, gyógyfüvek szedése és tánc minden mennyiségben. Ez kell a turisták népéhez tartozó különös emberfajtának, kik nyár lévén útra kelnek, bebarangolják a fél világot és természetesen megnézik a boldog cigányokat is. Legyen az Tiszacsege, Kisköre, Tiszapüspöki vagy Tiszabó, a bámszkdók serege mindenhová elér. A falubéli cigányság ilyenkor egyet tehet, meghívja őket vendégségbe. A hagyomány nagy úr, a vendégbarátság pedig szent dolog. Így fordul elő, hogy hazai és külföldi turisták megbámulhatják a korabeli ekhós szekereket, gyomruk körül a szabadtéren főzött bográcsos ételt érezvén és elámulhatnak a tüzes táncokat bemutató ifjakon. Mert ez a dolgok rendje. Az ünnep közös, a jókedv szintén, a kíváncsiság pedig örök és egyidős az emberiséggel.

*

A sort Tiszacsege kezdte az immár hagyományossá vált csegei napokkal, ahol a helyi cigány kisebbségi önkormányzat színpompás programmal rukolt ki. **Vadász István**, az OCKÖ képviselője nemcsak egyszeri alkalomra gondolt, mikor gazdag rendezvényt készített képviselőtársaival, a támogatókkal, a hagyományörző együttes tagjaival. Az évekkel ezelőtt megkezdett együttműködés napjainkra hagyománnyá formálódott. **Lakatos László**, a helyi kisebbségi önkormányzat elnöke már jogosan büszkélkedhetett el az együttműködés hatékonyságával, a közös ünnepség zavartalan lebonyolításá-

val. A felvonulás, a tánc, a közös zenélés nemcsak a helyi cigányságot hozta össze, de a település minden tagja megismerhette a másság és az együttélés szép bemutatóját. A finom ebéd pedig méltó zárása volt a délelőtnak. Az este már a cigánybál résztvevőie volt.

*

Kisköre fesztivállal ünnepelte augusztus második szombatját. A tájház udvarán felállított színpadon hagyományörző együttesek, énekesek, táncosok örvendeztették meg a meghívott vendégeket éppúgy, mint az arra járó érdeklődőket. A felszólalók, mint a házigazda **Csonka László**, vagy **Lólé Mihály** kisebbségi önkormányzati képviselő, a „Lungo Drom” alelnöke egyaránt hitet tettek a kezdeményezés mellett, amely az együttélés egyik kitűnő jelképének tartja a cigány kultúra és hagyomány megismertetését valamennyi érdeklődővel, cigányokkal és nem cigányokkal egyaránt.

*

Tiszanána oktatási konferenciával köszöntötte a Millecentenáriumi ünnepségek előtti szombatot. A könyvtár helyenként izzásig feszült légkörében az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat alelnöke **Dr. Pálfi Miklós** és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal osztályvezetője, **Hornungné Rauh Edit** ismertette az elkészült oktatási programot a település, valamint a régió megjelent pedagógusai, iskolaigazgatói

Képviselők Kiskörén

előtt. A kérdések, melyekből jócskán kivette a részét Tiszanána kisebbségi önkormányzatának képviselői is, többnyire a beiskolázás, a továbbtanulás és az ösztöndíjak témáját érintették. A délután végetért tanácskozást koraeste kezdődő bál zárta, mely a kemény viták után kellemes feloldódást jelentett a résztvevők számára.

*

Tiszabó a hónap utolsó szombatját választotta arra, hogy az immár hagyománnyá vált Romanapi ünnepségen számot kérjen az OCKÖ oktatási programjáról, az újonnan alakult „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskoláról, a lakásépítési koncepcióról, a Kisebbségi Törvény módosításának formáiról és mindazokról a problémákról, mely közvetlenül is érinti a lakosságot. A kérdezők pedig nem kímélték az OCKÖ képviselőit. Szó esett az ösztöndíjakról, a tanszersegélyekről, a továbbtanulásról éppúgy, mint a lakásépítési program pillanatnyi állásáról. A késő délutánig tartó lakossági fórumon a válaszadók, **Dr. Pálfi Miklós** alelnök, **Nagy Rudolf** alpolgármester és **Csillei Béla** igazgató állták a sarat, s tételesen válaszoltak a feltett kérdésekre. Amint azonban megállapították, elkerülhetetlenül ki kell mondani, boldogulni csak az fog, aki maga is megtesz mindent ezért. Legyen az lakásépítés, beiskolázás, vagy munkábaállítás. A hajnalig tartó bál már könnyedebb programot ígért, s vált méltó befejezésévé a nyárnak, az augusztusnak.

Cs. B.

Falu Romanap – Tiszapüspöki

Járóka János kettőssége

1996. július 6-tól július 20-ig voltak megtekinthetők a győri **Széchenyi István Művelődési Központban Járóka János** naiv festő képei, fából készült szobrai. A meghívó elején nagybögőbe ágyazódó ecset volt található, ami mindenképpen árulkodó valamiféle kettősségről.

– Győrben születtem, szüleim, rokonaim zenészek voltak. Jó magam is zenész lettem, először csellóztam, majd tizennégy éves koromban áttértem a nagybögőre.

– **Mikor kezdett festeni?**

–1972-ben a katonaságnál megismerkedtem egy grafikussal, és úgy gondoltam, én is kipróbálom magam.

Keresztrefeszítés

Először fafaragással kezdtem, később már festettem is. Olyannyira megtetszett, hogy leszerelés után beíratkoztam egy rajz szakkörbe, ahol azt mondták, van hozzá tehetségem, mindenképpen folytassam. Egyik szobrászművész javaslatára elkezdtem festetni, addig-addig, hogy országos kiállításokon is szerepelhettem már, Mosonmagyaróváron, Kecskeméten és Dunaújvárosban. Ez utóbbin első díjat nyertem, ahol nem csak festményekkel, hanem már plasztikákkal is bemutatkoztam. Spanyolországban pedig egy galériában volt kiállítva képem és meg is akarták venni, de én inkább hazahoztam. Emellett a győri filharmonikus zenekarban játszom.

– **Hogy fér össze egymással a kettő?**

– Össze kell egyeztetnem, hiszen évadban rengeteget dolgozunk. Nappal zenélek, este festek. Így telnek a napjaim. A zene és a festészet hozzátartozik az életemhez, azt kell, hogy mondjam, összekapcsolódik. Ha látok valami megkapót, vagy történik valami az életemben, szeretném rögtön megfesteni. Nem nyugszom addig, míg ecsetet nem fogok a kezembe.

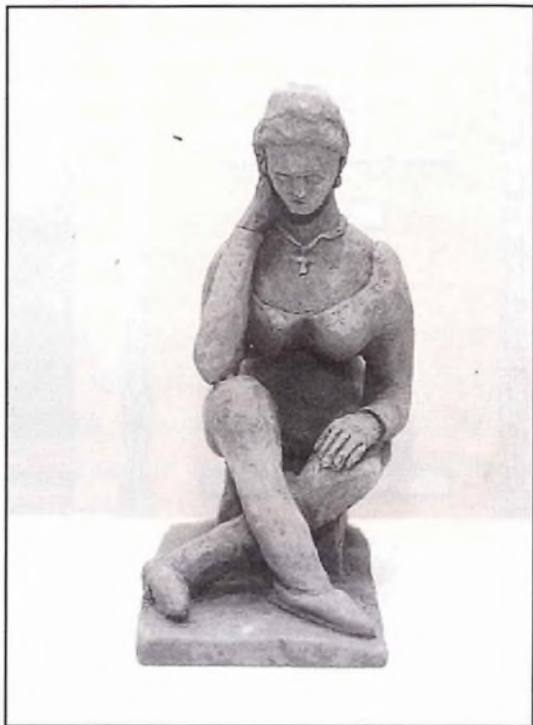
Spanyolországban például egyik este sétáltam és a semmiből elém került egy öreg, hajlott hátú koldus. A kép annyira megdöbbentő volt számomra, hogy elraktam a lélegzetem, képre kellett vinnem. Miután megfestek egy-egy élményt, többé-kevésbé elfelejtem. Vannak modelljeim is, akik általában fiatal cigánylányok. A szenvedéseket, az örömeiket is lefestem, de a zenében is megnyugvást találok. A képeimen megjelenő Krisztus fejezi ki leginkább a szenvedéseket. A szüleim halálát, a gyászt, édesanyám életében a halál gondolatát is megfestettem.

– **Mit jelent önnek cigánynak lenni?**

– Cigány származásom bizonyos szempontból fontos a szá-

momra, hiszen innen indul ki a zenénk, a muzsikánk. Az, hogy az egész családnak zenei érzéke volt, van, hagyománnyá vált nálunk. A nagyapám klarinétos, az apám hegedűs volt és minden testvérem tanult valamilyen hangszeren, zongorán, hegedűn, nagybögőn. Ehhez persze nem csak hagyomány, hanem tehetség is kell. A bátyám fiai is zenészek, nemzetközi versenyeket nyertek és a bécsi zeneakadémiára járnak. Sajnos az én gyermekeim nem zenészek készülnek.

– **Milyen az, amikor együtt van a Járóka család, egyáltalán mit jelent Győrben ez a név?**

Ülő nő

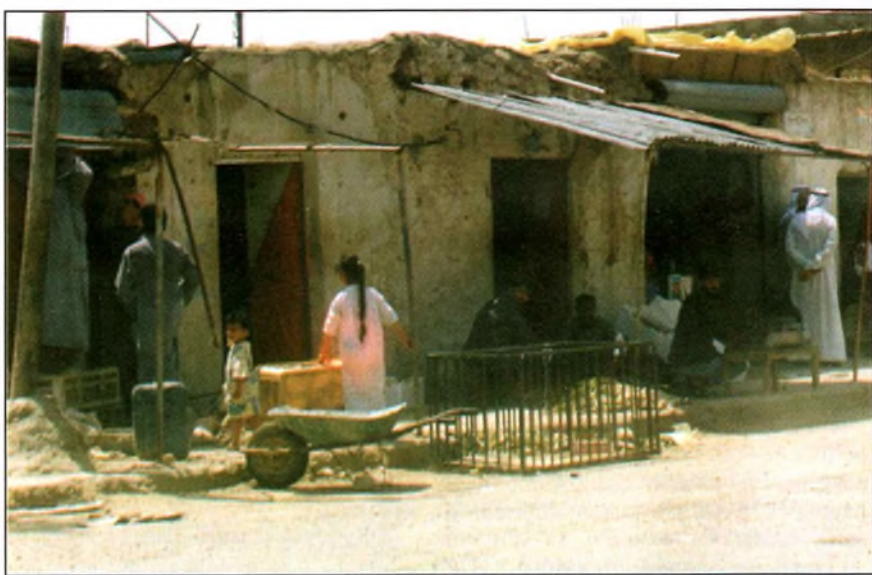
– Ha összejön a család, általában muzsikálunk és megpróbálunk segíteni egymáson. Együtt is szoktunk fellépni rendezvényeken, legutóbb például szerezni voltunk. Hála Istennek itt Győrben már elismertek bennünket, hiszen Spanyolországban szólamvezető voltam, játszottam a Kanári szigeteken és ez azért nagy visszhangot keltett.

– **Valami nagy terve esetleg, amit mindenképpen meg szeretne valósítani?**

– Még egy nagy tervem van, az, hogy a szüleim portréját megfessek, hisz tőlük kaptam minden örökséget.

Lilla

S Z Í R I A

Szíria az ellentétek és ellentmondások országa ott a Közel-Keleten, a keresztény Európa és a muzulmán Ázsia mezsgyéjén. A középkortól egészen a legújabbig egymás mellett élnek itt a legkülönbözőbb kultúrák, s ha valaki délkeletről észak-északnyugati irányban szeli át a Földközi-tenger partján fekvő országot, akkor a szeme láttára változik a vidék.

A sivatagos, zord hegyekkel határolt délen még mindig szabadon vándorolnak a beduinok, s az arab férfi ugyanúgy építi a falvakban kőből a házat, ahogyan azt elődei tették évszázadokon át. Az Eufrátesz-völgy parasztjai a bibliai idők-

ben is ismert árasztásos öntözéssel igyekeznek ellensúlyozni a szárazságot, s a vidék legfőbb, legbecesebb állata a számár.

Északon viszont, a török határhoz közelítve, sokkal teljesebb, már-már európaias a komfort. Szébbek, rendezettebbek a városok, és az éghajlat is jobban kedvez a föld művelőinek. De ami talán legjobban „megfogja” az utazót: a három-négyezer éves történelmi emlékhelyek hangulata, az ókori romok időmúlást feledtető patinája.

Fotóriporterünk tíz nap alatt keresztül-kasul beutazhatta Szíriát.

Szokja a cigány a kapát

– Ez már túlzás – mondta **Oszlanczi István** polgármester, amikor megtudta, hogy a földet kapott cigány önkormányzatról kíváncsi írni. – Másfél éve foglalkoznak már ezzel az ország újságjai. Higgye el, nem olyan nagy horderejű téma ez.

Oszlanczi István persze mindemellett készségesen segített nekem, amikor néhány nappal később bekopogtam Erdőtelek polgármesteri irodájába. S bár fenti véleményét mindvégig megtartotta, azzal maga is tisztában volt, hogy Erdőtelek valami újat, hasznosat kezdett el, sőt talán országosan követendő példát adott.

– A „Lungo Drom” cigány szervezet meghívott egyik ülésére – mesélte a másfél évvel ezelőtti eseményeket –, ahol felvetették: művelnének a helyi cigányok földet, ha kapnának. Dolgoznának, ha lenne mit. Az ötlet jónak tetszett, a képviselő-testület el is fogadta. Az időpont is szerencsésen alakult. Akkor jött létre a helyi cigány kisebbségi önkormányzat – volt tehát kivel szerződést kötni éppen felszabadult egy megfelelő földterület, és akkoriban alakítottuk ki az előttünk álló gazdasági év terveit. Adtunk hát 17 hektár földet ingyenes kezelésre a kisebbségi önkormányzatnak. A szerződés egy évre szól, amely évenként meghosszabbítható, és hangsúlyozottan nem a cigány családokkal, hanem az őket képviselő önkormányzattal kötöttetett.

Erdőtelek takaros falu, 3600 lakosának 20 százaléka cigány. A hevesi dombságon jól terem a zöldség, gyümölcs, a munkát gazdagon hálálja meg a termékeny föld. A falu főleg mezőgazdaságból él, de segít az ide települt ipar is, hiszen a jászberényi hűtőgépgyár üzeme vagy a Renova szövetkezet ipari üzemegysége 300–400 munkahelyet jelent a környékbeliek számára.

– Sajnos, a munkanélküliség így is nagy – mondta a polgármester. – Az átlag tíz százalék felett van a faluban, de a cigányok között ez a szám sokkal nagyobb. Pedig legtöbbjük dolgozott, amíg a régi állami és szövetke-

zeti munkahelyek fel nem bomlottak itt is. Azóta bizony itt lézengenek munka nélkül.

A földátadást vegyes érzelmek kísérték a faluban. Szélsőséges megnyilvánulások ugyan nem voltak, de a cigányok munkáját illetően legalább annyi volt a kételkedő, mint a bizakodó.

– Mi nem szólunk bele a gazdálkodásba, hangsúlyozta Oszlanczi polgármester. – Bérbe adtuk a földet bér nélkül. Övék a tervezés gondja, övék a munka elvégzése és persze a haszon is. Mi csak azt figyeljük, hogy az átadott földet valóban megműveljék, hogy az elhatározott cél, azaz a cigány kisebbség támogatása megvalósuljon.

A kisebbségi önkormányzat elnöke **Pusoma Miklós**.

– Nem csak a kisebbségi önkormányzatnak vagyok az elnöke – helyesbített azonnal, amikor találkozunk. – Az országos kisebbségi önkormányzat képviselője is vagyok.

Pusoma Miklós eredetileg kőműves volt. Őt azonban nem csak a munkanélküliség sújtotta, hiszen cukorbetegsége miatt leszázalékolták. Tőle származott az ötlet: ha földet kapnak, ők megművelik.

– Nem indult a dolog könnyen – ismerte el maga is. – Tavaly bármennyire igyekeztünk, végül mégis csak hat ember dolgozott hat hektáron. Az idén azonban már tizenhatan dolgoznak, tizenhat hektárt művelnek. Lett volna több jelentkező is, de az eredetileg tervezett árpával lekésztünk, a kukoricára pedig már nem nagyon akartak jönni.

– A kukorica rosszabb?

– Persze. Azt kapálni kell – nézett rám, vajon értem-e a célzást, aztán a biztonság kedvéért nevetve hozzátette: – Nem szokta a cigány a szántást.

Pusoma földműves ötletét nem fogadták osztatlan örömmel a romák. A munka sem tetszett sokaknak, de ha már mégis meg kell fogni a dolgok végét, hát akkor legyen jó haszna. Követelőzni kezdtek, legalább egy hektárt egy családnak. Sokan azt sem

tudják, mennyi az egy hektár. Mit is kell csinálni?

– Jövőre másképp lesz – magyarázta a kisebbségi elnök. – Konyhakertet fogunk csinálni, és kisebb földeket adunk, de több családnak. Az igazságosabb lesz.

– Mert nem igazságos?

– Dehogynem. Most is azé a haszon, aki dolgozik. Tavaly hatan, az idén tizenhatan tesszük el a hasznot. Én például 70 mázsa kukoricát termeltem. Nem rossz eredmény. Másnak is lehet, csak dolgoznia kell. Az Autonómiai Alapítványtól pályázat útján nyertünk 700 ezer forint támogatást. Abból vesszük a vetőmagot, trágyát, fizetjük a gépmunkát. Az önkormányzat egyszer még meghosszabbította a szerződést. Azt szeretném, ha hosszú távú lenne az együttműködés. Sőt talán máshol is követik az erdőteleki példát.

Hétszáz cigány él a faluban. A kapott földön mindössze tizenhatan dolgoznak. Állítólag az sem mind cigány. Pusoma Miklós maga is mondta, hogy vannak „segítő magyarok”, akik velük dolgoznak. Együttérzésből, kalákamunka viszonzásképpen vagy ki tudja, milyen érdektől vezérelve. A polgármester azt hangsúlyozta, hogy a cigányoknak kell megművelniük a kapott földet. Csak nekik. A cél nem az ügyeskedők, hanem a kisebbségi önkormányzat segítése volt. Kitűnő kezdeményezés, vegyes fogadtatással, sok vitával és felemás eredménnyel.

Oszlanczi István úgy fogalmazott az első beszélgetéskor, hogy a sajtó túlzó, az ügy nem akkora horderejű, mint amilyennek aránytalanul feltűntetetik. Lehet, hogy igaza van? A falu három éve az utóbbi időszak legjelentősebb beruházását hajtotta végre. Befejeződött a gázprogram. Az egyik helyi lap három sorban tudósított róla.

Gelléri Miklós
(Képes Újság)

Zalai cigány gyerekek táborozása

Horváth Melinda szeptetneki kislány életében először van a Balatonon. Pedig már 9 éves. Az osztálykirándulásokról is mindig valahogy lemaradt. Itt minden új neki: a tábor, a végtelen víz, a hajókázás, a zuhanyozás és a reszelt sajttal tetéztet bolonyai makaróni. Még a fogkrém is!

– Igen, a fogkrém is – tájékoztat **Nagy János**, a szeptetneki Cigány Kisebbségi Önkormányzat vezetője, aki most táborparancsnoki minőségében beszélget velem. – A 41 táborozó cigány gyerekek közül nem egynek kellett kipótolni a felszerelést. Akárcsak Melinda, többen is kaptak pólókat, törülközőt, zoknikat és hát fogkrémet is. Örülünk, hogy Zala megye Cigány Önkormányzati Társulása az egyre rosszabb gazdasági helyzetben idén is táboroztatni tudja az elsősorban nehéz körülmények között élő cigány gyerekeket. Jól be kell osztanunk a *Soros Alapítványtól*, a *Zala Megyei Vöröskeresztől* és a *Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivataltól* pályázat útján elnyert pénzüsszeget. A Zala Megyei Önkormányzat balatongyöröki ifjúsági táborában – közösen egy sporttáborral – jó helyünk van, nem lehet panaszunk a napi háromszori étkezésre sem, de pluszként gyümölcscsel, pótvacsorával azért naponként elő kell állnunk. A gyerekek Újudvar, Szeptetnek és Galambok községből, valamint a megye három városából, Zalaegerszegről, Keszthelyről és Nagykanizsáról érkeztek.

Ebéd és csendespihenő

Ezután **Szirmai István** táborvezető-helyettes, aki a nagykanizsai cigány közélet egyik motorja, körbe kalauzol a táborban. Sajnos, az állandó zivatarok miatt fürdésre ezen a napon sem igen lesz lehetőség, de úgy tűnik, a hangulat azért pompás. A tágas táborudvar egyik sarkában az újudvari **Nagy József** irányításával a gyerekek éppen a „Szíves játék” nagy dilemmáján töprengenek. Vajon ki kapja az életmentő, transzplantálható szívet a hét megjelölt személy közül?

Ezeket a játékokat nagyon szeretik a gyerekek – mondja Szirmai István. Átérzik a döntés felelősségét, a közösségi döntés erejét, közben kérdeznak, ki nyílnak, tanulnak, s olyan szituációba kerülnek, amilyent eddig nem éltek meg. Közöttük én is regenerálódom, s ha azt kell mondanom: „Ta maj u cörö (maradj egy kicsit csendben)!” – rám néznek, s látom a szemükben a ki nem mondott kérdést: Ki ez a Pista bácsi? Tanár? De olyan mint én! Akkor hát ki? Őszintén, közvetlenül közelednek,

elfogadják a tábor normatíváját, a fegyelmet nem tartják tehernek, a rend keretei között megtalálják azokat a pontokat, ahol jól érezhetik magukat.

Az ebéd és a csendespihenő közötti félórán a büfé előtti placcon alkalmi zenélésbe csöppenek. A 13 éves galamboki **Bogdán Levente** két kanál segítségével veri a ritmust, s unokatestvére **Bogdán Albert**

stílusosan, minden elfogódottság nélkül énekl: „Vinyi mama dö pöm szacsi (jön anyám a falujárásból)...” Körülötünk átfényesedett tekintetek, ragyogó arcok. Megelevenedett cigányfoklór!

– Talán kicsit soknak tűnik a 41 gyerekek mellé a 13 felnőtt táboroztató – veszi át a szót a másik kísérőm a szintén szeptetneki **Nagy Ferenc** csoportvezető –, de itt azért másképpen kell foglalkozni a gyerekekkel, mint egy hagyományos táborban. Kezdve a fogkefe használatra történő okítástól, más higiéniai szabályokon át az együttélés számtalan jeléig. Elmondhatom, hogy semmi probléma sem volt a gyerekekkel. Pedig a legkisebb 4 éves, a legidősebb pedig 17. A sporttáborosokkal sem adódott súrlódás. Gyakoroljuk nyelvünket, a beás és az oláh cigány nyelvet, s örömmel tapasztaltuk, hogy a gyerekek 99 %-a ért ezeken a nyelveken, s kb. 80 %-a beszélni is képes így.

A gyerekek tudják, hogy miért látogattam meg őket. Újabb és újabb „körgyűrűm” keletkezik. Az aprócska **Orsós János** határozottan közli: „Én is nyilatkozni akarok!” Egymás szájából kapkodva a szót mesélik a badacsonyi kirándulás, a hajózás örömeit, a Balatonedricsi Szafari Park különlegességeit, az új haverokat, a szép sporttáboros csajokat. A 11 éves **Nagy Heléna** nem szól egy szót sem, hozzám bújik, s a tekintetét le nem veszi rólam. Barna arcukat beragyogja a napsugár: talán délután lehet fürödni!

Egy aprócska barna kéz a táskámba dug valamit: „Neked adom!” – mondja. Csak otthon nézem meg: egy X-MEN matrica. Valahogy olyan jó érzés jár át. Adtam és kaptam is valamit.

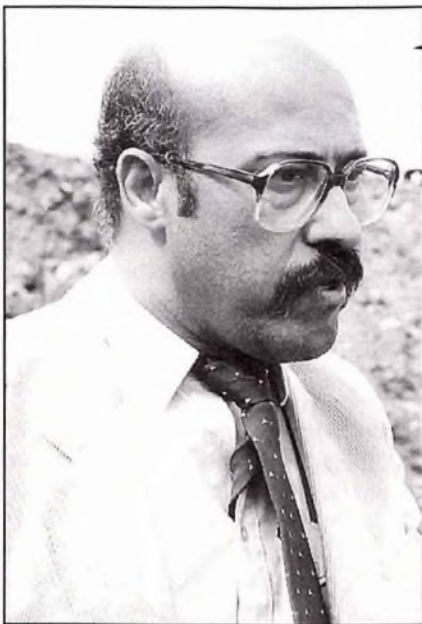
Kép és szöveg:
Büki Erzsébet

A két Bogdán szórakoztatja a táborlakókat

Családtervezés Ózdon

Dr. Ata Abu Kamal szülész-nőgyógyász felvilágosító programja

dás stb. Ezért jutottunk arra az elhatározásra, hogy családterápia formájában ki kellene menni családokhoz, fiatal lányokhoz, elmagyarázni nekik a fogamzásgátlás módjait. A program másik része azokra a családokra terjed ki, ahol vannak gyerekek, de már nem akarnak többet. Velük a fogamzásgátló tablettáról, illetve a spirál használatáról beszélgetünk. Sajnos, nagyon sokan olyan rossz anyagi körülmények között élnek, hogy nem tudják kifizetni ezeket az eszközöket. Így jött az ötlet, hogy akik hátrányos helyzetben vannak, ingyen próbáljuk hozzájuttatni a fogamzásgátló tablettához, vagy a spirálhoz. Mint az egészségügyi bizottság elnöke más területeken is megvizsgál-

tam a családokat és azt tapasztaltam, hogy iszonyatosan nagy a fertőzésveszély, mivel sajnos, nem mennek el a védőoltásokra és a gyermekeket sem viszik el. Megoldásként az ÁNTSZ-el közösen személyesen mentünk ki és oltottuk be őket, megakadályozva ezzel a további fertőzéseket.

Dr. Ata Abu Kamal november óta járja a várost és a pozitív visszajelzések azt mutatják, hogy munkájára nagy szükség van. Elég, ha csupán arra a sok gyerekre gondolunk, akik születésük után szinte rögtön a csecsemőotthonokba kerülnek és család nélkül nőnek fel, csak azért, mert a szülők nem voltak tisztában ezekkel a dolgokkal.

Lilla

Dr. Ata Abu Kamal, az ózdi kórház szülész-nőgyógyásza, 1971 óta él Magyarországon, és munkája során tapasztalta meg, a hátrányos helyzetű emberek nem megfelelő családtervezésének problémáját. Ózdon a hátrányos helyzetű családok nagy része a cigányság soraiból kerül ki, ezért vállalta el az ózdi cigány kisebbségi önkormányzat szociális-egészségügyi bizottságának elnökségi tisztét. Mivel elsősorban a fiatalok szexuális életét, valamint a korai teherbeesés következményeit kutatja, szexuális felvilágosító programot indított többek között a helyi kisebbségi önkormányzat illetve a Népjóléti Minisztérium támogatásával.

– Egyre többször találkozunk olyan gyerekekkel – mondja a doktor – akik tizenhárom-tizennégy évesen terhességgel jönnek hozzám. Nyilván persze nem azért vállalnak gyereket, mert így szeretnék, hanem mert nincsenek megfelelően felvilágosítva a védekezést illetően. Ennek a tragédiája a terhesség, a megszakítás, aminek lehetnek visszamaradó következményei, mint például az, hogy nem lehet több gyereke, vagy fertőzések, esetleg petevezeték elzáró-

A bizalom szálai

Emlékezem olyan esetre, amikor egy csóró házaspár valahonnan a messze Szatmár eldugott falujából keresett meg bennünket, hogy tanácsot kérjen. Fejük alól adták el a párnát, a dunnát, hogy beutazhassanak Nyíregyházára. El sem tudom mondani, hogy mit éreztünk akkori jogászunkkal **dr. Horváth Sanyi** bácsival, aki ingyen, csupán szimpátiából, barátságunk révén adott tanácsot, intézte a bajba jutott cigányok ügyes-bajos dolgait. Miután megszövegeztük az illetékes hatóságnak a panaszt, ráütöttem az MCKSZ. bélyegzőjét és aláírtam, ott álltak és vártak.

Nem volt pénzük visszautazni. Zsebenyúltunk, hogy adjunk pénzt az utazási költségekre. Vajon gondolnak-e cigány szervezetek, önkormányzatok arra, hogy amikor valahonnan a cigányok levelet írnak esetleg az utolsó fillérjüket áldozzák rá? Pedig sokszor így van. Reménykedve fordulnak a cigány szerve-

zet, önkormányzat, más hivatal vezetőihez, hogy segítséget, tanácsot kérjenek. És várják a levélválaszt! Mondjuk meg őszintén, olykor hiába. Talán nem is azért, mert ne lenne a válaszadásra idő, inkább amiatt, mert nem tudunk segíteni. S letudjuk: akkor meg, mit válaszoljunk? Nem így van!

A levelek a bizalom szálai. Azért fordulok a nevezett szervezet vezetőjéhez, mert bízom benne, várok tőle valamit. Ha mást nem, egy jó szót. S ezért nem heyles, nem szabad, etikátlan levelet választ nélkül hagyni. Valahol, valaki nehéz kézzel esetleg egy teljes napot fordított arra, hogy meggondolva minden sort, mondatot, eljuttassa kérelmét, panaszát hozzánk. Micsoda dolog az, ha ez választatlanul marad? Cigány szervezetek vagy vezetők olykor nem is gondolnak arra, hogy ezzel a választatlansággal nemcsak magukra hagyják a cigányokat, de bizonytalanságra is ítélik, és arra nem is

gondolnak ilyenkor, hogy a bizalom számai esetleg elszakadnak végképp, s a választáskor magára marad a korábban támogatott vezető vagy szervezet.

Ezért is vallom: levél nem maradhat választatlanul. Ha kalácsot nem is tudunk adni, de tanácsot mindenképpen. Megírhatjuk, hogy ebben vagy abban a kérdésben mely intézményhez, hivatalhoz fordulhat segítségért, tanácsért. Mert higgyék el, olykor nem is pénzt kérnek a bajba jutott cigány családok, hanem együttérzést, azt, hogy mellettük vagyunk a bajban, s igyekszünk támaszuk lenni. Sok esetben még a cigány kisebbségi önkormányzatok is. Legyünk tudatában: a cigányok túlnyomó többsége járatlan a közigazgatási, jogi, gazdasági stb. kérdésekben. S, amit mi írunk nekik szent, mint a szentírás. Ezt fogadják el, ezzel állítanak be a hivatalba, hogy segítséget kérjenek.

Lelkiismeretünk szerint válaszoljunk legjobb tudásunk, felkészültségünk szerint minden levélre! Ezzel a bizalmat erősítjük, amely elengedhetetlen panaszos és szervezet között.

Farkas Kálmán

Julcsa néném arcát szinte most is magam előtt látom, csak rá kell gondolnom. Szakasztott olyan volt, mint egy vén indián asszony. Tekintete meg sejtelmes, akár egy bölcsé.

Esténként gyér utcai villanyfényénél, Törökszentmiklóson a Csisznyikóban, házunk fehér padjára kuporodott és ha kedve volt, mesélt. Mi, gyerekek körülültük és tátott szájjal hallgattuk volna reggelig is. Színes meséi, igaz elbeszélései visszaröpítettek bennünket képzeletben őseinkhez. Mesélt a háborúról, a cigányok szenvedéseiről, a cigány asszonyok helytállásáról, hősiességéről.

Pipára gyújtott és mesélt. Nem emlékszem egyetlen olyan elbeszélésre sem, amelyikből hiányzott volna a szerelem, vagy a hősiesség, vagy a helytállás mellett az étel.

Ő volt anyám legidősebb leánytestvére. Őccsük, Károly bátyám Püspökkladányból vonult be a seregbe az I. világháborúban. Egyedüli fiú volt a családban. Már elsiratták, amikor valahonnan Bécs mellől egy tábori levélben arról értesítették Zsófi nénémet, Károly bátyám feleségét, hogy él, s ha akarják látni, utazzanak Bécsbe.

Zsófi néném ripsz-ropsz Törökszentmiklóson termett. Sírva mutatta a levelet anyámnak és Julcsa nénémnek. Egy pillanatra sem volt kérdéses, hogy utaznak. Inkább azon tanakodtak – mesélte Julcsa néném a padkán, hogy mit vigyenek Károly bátyámnak. Mert üres kézzel mégsem állíthatnak eléje Bécsben.

– Marink! – szólítottam meg anyádat – mesélte Julcsa néném. Károlyunknak mi volt a kedvenc étele? Emlékszel még rá?

– Julcsánk! Hát nem emlékszel? A töltöttkáposzta leren süített bodaggal – emlékezett anyám.

– Lásd, Marink! Igazad van.

– Emlékszel-e rá, mi volt a kedvenc itala? – kérdezte anyám Zsófi nénémet. Ő tudta.

Károly bátyám csellista volt. A banda ihatott amikor akart, de róla minden vendég tudta; Károly, a csellista a vörös bort kedveli.

Anyám volt a főszakács. Messze vidéken híre járt főztjének. Zsófi néném, meg Julcsa néném segédkeztek. Ugyanis eldöntötték: Károly bátyámnak töltöttkáposztát visznek Bécsbe, meg bodagot sütnék a kemencében. És egy demizson vörös borral is meglepik. Anyám befűtött a kemencébe. Finom íziket szedett a part alatt.

Isteni illata volt a finoman, összesült, vegyesen, savanyú és édes káposztából alkotott töltöttkáposztának, amikor a nagy fazékot kihúzta a lapáttal a kemencéből. Szánkban összefutott a nyál – mesélte Julcsa néném, aki elmondta, hogy ő a bodag lisztjébe valahol a városban szerzett vajból is kevert.

Frissen megsütve göngyölítették kendőbe. Így tartotta melegét a káposzta is, meg a bodag is. Batyut kötöttek, s elindultak. Vagonok tetején kuporogva, ázva-fázva, éjjel-nappal, zötykölődve sok száz kilométert, elcsigázva, álmosan, fáradtan érkeztek meg Bécsbe a világvárosba.

Károly bátyámat azonban hiába keresték, kutatták napokon keresztül gyalogolva. Cipelték a batyukban a töltöttkáposztát, a bodagot, a bort táborról, táborra. Hiába.

A ládányi híres csellista eltűnt örökre. Később hivatalosan is eltűntnek nyilvánították. Azóta sem tud róla senki.

– Utoljára akkor láttuk, amikor behívták katonának és kikísértük, az állomásra – fejezte be esti „meséjét” Julcsa néném.

Hogy mi lett a sorsa a töltöttkáposztának, a bodagnak, no meg a demizson vörösbornak? Elfelejtettem megkérdezni. Már ezt sen tehetem. Nem mert azóta már Julcsa néném, a bölcs, írástudó indiánképű asszony is az árnyékvilágba költözött. Ott szívja a pipáját, süti a bodagot és mesél a cigányoknak.

A kisebbségek és népcsoportok

Kilényi Géza alkotmányjogász

Árpád 1100 évvel ezelőtt egy csodálatos országba vezetett bennünket, legfeljebb azt róhatjuk fel, hogy egy kicsit húzatos ez az ország, itt mindig nagy volt a sürgés-forgás. Hogy hányan voltak Árpád emberei, arra nézve pontos adatokkal nem rendelkezünk. Egy arab forrás a honfoglalás előtti magyar lovas vitézeknek a számát 20 ezer főre teszi, ebből a történészek olyan következtetést vonnak le, hogy 400 ezer körül lehettek a honfoglaló ősaink. Egy biztos. A Kárpát-medencében mi magyarok soha nem voltunk egyedül. Amikor Árpádék bejöttek, hozzávetőlegesen 200 ezer fős, részben késő avar, részben szláv népességet találtak itt. Utána jöttek a kereszt nevében téríteni olaszok, görögök, németek. Befogadtunk egész népeket, kunokat, jászokat, besenyőket. Befogadtunk a török elől menekülő görögöket, bolgárokat, szerbeket. Jöttek a templom építésben segíteni olaszok, németek, franciák. Jelezzve, hogy itt a Kárpát-medencében sok-sok náció gyermekei éltek együtt békésen. barátként. Mondok két évszámot, amely gyászos betűkkel van beleírva a magyar történelembe: 1241 és 1526. Főként az első olyan dátum, hogy volt nyugati történetíró, aki leírta, hogy a magyar királyság két és félszázados fennállás után elpusztult. Hál Istennek nem pusztultunk el. Nem pusztultunk el a török hódoltság után sem, nem pusztított el bennünket a pestis, amely akkortájt visszatérő vendég volt magyar földön. Az elnéptelenedett alföldi részekre jöttek telepesként a németek, szlovákok, akiket

részben a királyaink, részben a földesuraink hívtak. Jöttek maguktól is románok, románok, örmények és így alakult ki egy soknemzetiségű Kárpát-medence.

Következett a trianoni békediktátum. A II. világháború után a német lakosság jelentős részének kitelepítése, a székelyek kálváriája délvidéken át Tolna megyéig, a magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezmény, amely a maga összességében bizony-bizony alaposan átrajzolta az összezsugorodott Magyarország etnikai térképét.

Ebben a hazában nem az a mérvadó, hogy kit hogyan hívnak, hanem az a mérvadó, hogy mit cselekszik. Hagy legyen szabad egy példaértékű dologra felhívnom a szíves figyelmüket. Valahogy úgy adódott, hogy a Szegedi Múzeum mindig a magyar kultúra egyik fellegvárának számított. Olyan emberek ültek a Szegedi Múzeum igazgatói székében mint **Tömörkény István**, vagy **Móra Ferenc**. Hogy hívják most a múzeum igazgatót? **Trogmayer Ottó**. De aki nála külön magyar embert talál, annak velem gyűlik meg a baja, mert az menjen el Opusztaszerre, nézze meg a Feszty-körképet, amelynek a helyreállítására ez az ember szinte az életét tette rá. Jómagam, szegény jogász révén nem annyira a történelemkönyv lapjairól, mint inkább a törvények betűiről követem nyomon a magyar és a nem magyar együttélést. Azt kell, hogy mondjam, szinte jelképes értékű, hogy a magyar törvény téra Szent István intelmeivel kezdődik, melyeket a trón örököséhez, Imre herceghez intézett. Mit olvashatunk Szent István dekrétumainak első könyvében; „A vendég és jövevény népekben oly nagy haszon van, hogy a királyi méltóság érdem szerint nekik adhatja a hatodik helyet.” Folytatódik a dekrétum: „Mert amint a különféle országokból jönnek a vendégek, különféle szót és szokásokat, fegyvert és tudományt hoznak magukkal, ami mind a királyi udvarát ékesíti, és teszi nagyságosabbá. Lám, gyöngé és törékeny az egy nyelvű és egy erkölcsű ország.” Lesznek bizonyára, akik úgy vélik, hogy hadi em-

ber fogalmazta ezeket a sorokat, és ez minden bizonnyal így van. Higgyék el azonban, hogy a keresztény tanítás nem állt túlságosan messze államalapító eleinktől, mert mi sztyepei nép voltunk és a sztyepei népeket nem szükségképpen a nyelvközössége kapcsolta egybe. Olykor-olykor egy-egy tekintélyes fejedelem udvara alatt a legkülönbözőbb népek fogtak össze egymással békességben, testvériségben élve, és a sztyepei népek számára természetes volt a különbözőség, a másság. Ez a Szent Istváni intellem évszázadokon keresztül végighúzódtott a magyarok és a nem magyarok együttélésén a Kárpát-medencében.

Sem időm, sem lehetőségem nincs a Magyar Jogtörténet dicső és kevésbé dicső lapjait végiglapozni. Mindazonáltal nem hagyhatom ki, hogy legalább utalásszerűen megemlékezzek az 1849. évi 8. törvényről. Olyan időpontban született, amikor veszélyben volt a magyar haza, és a törvényalkotók mégis sok-sok nagyon fontos tennivalójuk közepette időt szakítottak arra, hogy kimondják a következőket: „*Községi tanácskozásokban mindegy, akár magyar, akár anyanyelvén szólhat, a jegyzőkönyv pedig a községben divatozó nyelvek közül azon nyelven fog vezetni, amely szabad választás szerint megállapítatik. A törvényhatóság mindenféle ülések tanácskozásaiiban mindaz, ki szólásra feljogosítva van véleményét és szavát akár magyar, akár anyanyelvén előadhatja. Mely törvényhatóságban valamely népfaj az összes lakosság számának felét túlhaladja, ott a jegyzőkönyv, ha kívánság, annak nyelven is íródhat. Ha az esküdtsek vagy elsőbírósági törvényszékeknel a szóbeli eljárás behozatik, az iménti elv ezen bíróságok előtti eljárásokra is kiterjesztett.*”

Köztudott, hogy néhány hónappal később a Szabadságharc elbukott és elbukott az a remény, amely a törvény preambulumban olvasható, hogy mindaddig, amíg a Magyar Alkotmány megalkottatik, ezek a rendelkezések az irányadók. Mindazonáltal nem túl sokkal később a nemzetiségi kérdés ismét a magyar törvényalkotás érdeklődésének az előterébe került, mivel az 1865. évi Nemzetgyűlés alsóháza kiküldött egy bizottságot a nemzetiségi kérdéssről szóló törvényjavaslat megalkotására. A bizottság elvégezte a dolgát. Hogy milyen széles körben kívánta az általa készített törvényjavaslat érinteni a nemzetiségi kérdést, annak illusztrálására elegendő csak a fejezetcímeket ismertetnem a törvényből. A fejezetcímek a következők voltak: Nemzetiségi jogok a község és egyházi közigaz-

gátás terén, Nemzetiségi jogok a megyei, nagyvárosi közigazgatás terén, Nemzetiségi jogok az állami közigazgatásban, Nemzetiségi jogok a társulás terén, ide tartozott az egyesülési jog, iskolaalapítás, művészeti, tudományos, gazdasági intézetek alakítása, pénzalapok gyűjtése, Nemzetiségi jogok a törvénykezés terén, a nemzetiségek egyenjogúságának biztosítása. Ez 1865-ben született, ez a tervezet.

Lényegesen radikálisabb volt az a törvényjavaslat, amelyet 1867-ben, az akkor már parlamenti képvisellel rendelkező nemzetiségi képviselők nyújtottak be a Magyar Parlamentnek. Ennek a törvényjavaslatnak a fontosabb elemei a következők: A nemzeti zászló, mint a nemzeti-
ség külső kifejezésre juttatásának eszköze, a nemzetiségek képviselétének garatálása az országos, a helyi és területi képviselati szervezetbe, a nemzetiségek joga anyanyelvük használatára odáigmenően, hogy az ország bizonyos területein az legyen a hivatalos nyelv, a nemzetiségi oktatás elősegítése, részben az úgynevezett országos nemzetek saját anyagi eszközeiből, részben pedig az állam vagyonaól származó dotáció révén. A nemzeti nyelven való oktatáshoz való jog bizonyos korlátozásokkal az egyetemekig bezárólag, s végül nem utolsó sorban az országos nemzetek joga, nemzeti gyűlés vagy nemzeti kongresszus létrehozására, s közvetlenül a királyhoz, az országgyűléshez, vagy a kormányhoz petíció intézésének nyomán. Sem egyik, sem másik tervezetből nem lett semmi. Megszületett végül is az 1868. évi 44-es törvény. Magunk sem gondoltuk végig, hogy mit is jelent az, hogy a kisebbség államalkotó tényező. Majd hogy nem egyenértékű a társnemzettel is. Ez, hogy államalkotó tényező nem hangos frázis, nem díszgomb a nemzet mentéjén, hanem nagyon komoly tartalma van. Ez a tartalom legalább öt pontban foglalható össze. Az első, hogy a magyarországi kisebbségek nem vendégek immár a szó Szent Istváni értelmében, hanem a magyar állam egyenjogú polgárai, akik a

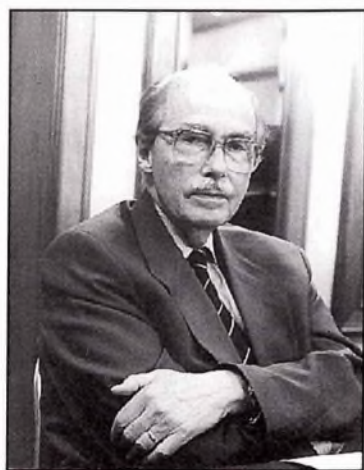
velünk együtt élt századok vagy netalántán ezer év alatt megszerezték a jogot ahhoz, hogy osztályos társainknak tekintsük őket, jóban és rosszban. A második ez okból kifolyólag részei a magyar nemzetnek, de lehet kettős nemzeti kötődésük és bennünket a legcsekélyebb mértékben sem zavar, ha valaki, aki jogszerint magyar állampolgár, kötődik a románsághoz, a szlovén néphez, a horvát nemzethez és így tovább. A harmadik, részesei az államhatalomnak, és nem csupán, mint választópolgárok, hanem úgy is, mint népcsoport. Ebből folyik képviseléhez való joguk, helyi és országos szinten autonóm testületek létrehozására irányuló joguk, amely testületek részei a magyar államszervezetnek. A negyedik, a nálunk élő kisebbségek egyéni és kollektív jogok hordozói, s végül ötödször máságuk, azaz nyelvük, kultúrájuk, vallásuk, szokásaik megőrzése egyetemes magyar nemzeti érdek, ezért megkülönböztetett figyelemre és törődésre tarthatnak számot, mind az állam, mind a többségi nemzet részéről.

Igen tisztelt hallgatóm! Nem szoktam használni azt a kifejezést, hogy pozitív diszkrimináció, mert nyelvi torzszüleménynek tartom. E helyett használom azt, hogy a kisebbségnek megkülönböztetett figyelemre, és törődésre van joga. Sajnos nem ment minden simán a rendszerváltás után sem. Az Alkotmánybíróságnak egy 1992 nyarán keltezett határozatából vagyok kénytelen idézni. Ez a határozat olyan előzmények után született, hogy az Alkotmánybíróság biztatást kapott az Országgyűlés elnökétől és az igazságügyminisztertől is, hogy rövidesen megalkotásra kerül a nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény, ezért több mint félévre felfüggesztettük az eljárást, s amikor láttuk, hogy semmi nem történik, kénytelenek voltunk dönten. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Országgyűlés az Alkotmány 68. szakasz szerinti jogalkotói feladatát elmulasztotta, és ezzel alkotmányellenes helyzetet idézett elő. Az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy elmulasztott tör-

vénalkotási kötelezettségének 1992. december 1-jéig tegyen eleget. A későbbiek során az Alkotmánybíróság különös nyomatékkal hívta fel az Országgyűlés figyelmét arra, az alkotmánynak az a megállapítása, amely a nemzeti és etnikai kisebbségeket államalkotó tényezőkné ismeri el, a kisebbségek jogainak törvényi szabályozását kiemelkedő fontosságúvá teszi. E jogok körében, illetve ezek mellett az alkotmány a nemzeti és etnikai kisebbségek képviseletét külön is megnevezi. A képviselet szükséges előfeltétele annak, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezői szerepüket betölthessék. Megszületett végre a nemzetiségi törvény. Örülni kell neki, hogyha késve is, de megszületett. Létrehozta azokat a közjogi kereteket, amelyek között a nemzetiségek gyakorolhatják egyéni és kollektív jogaikat. Olyan intézményeket hozott létre, mint a települési kisebbségi önkormányzat, amely tulajdonképpen nem más, mint a magyar államszervezetbe beilleszkedő önkormányzat, ahol a képviselők több mint felét kisebbségi jelöltként választották meg, és ahol a testület úgy döntött, hogy önmagát területi kisebbségi önkormányzattá nyilvánítja. Létrehozott a törvény olyan jogi intézményeket mint a helyi kisebbségi önkormányzat, amely vagy közvetett, vagy közvetlen választás útján jön létre. Létrehozott olyan jogintézményeket, mint a kisebbség helyi szószólója, az országos kisebbségi önkormányzat, fővárosban a helyi kisebbségi önkormányzat, és kimondotta azt is, hogy legalább 8 szülő kérésére kisebbségi osztályt vagy tanulócsoporthoz kötelező indítani. A tények azt mutatják, hogy a kisebbségek élnek törvényben biztosított jogaikkal.

Elhangzott, a Hans Seidel Alapítvány és az Államtudományi Kutató Központ által megrendezett a Kisebbségek jogai magyar és európai szempontból című konferencián. Lejegyezte:

paksiéva

HABSBURG OTTÓ, a Páneurópai Unió elnöke, az Európai Parlament képviselője a konferencián az európai kisebbségi problémákról beszélt. A konferencia után válaszolt a Roma Sajtóközpont munkatársának kérdéseire. Többek között elmondotta: sokat foglalkozott már a sintik és romák problémáival. Talán a legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy az ő világukban nincs meg az egység, amely a problémák kezelését elősegíthetné: nagyok a belső ellentétek. Ennek ellenére sokat segíthetünk azzal, hogy kiállunk jogaikért, és fellépünk az ellenük irányuló diszkriminációval szemben. Ragaszkodnunk kell állampolgári jogegyenlőségükhöz, és ahhoz az elvhez, hogy ápolhassák és élhessék a maguk kultúráját. Az Európai Parlamentnek van már cigány képviselője is, ez biztató eredmény. Elmondta azt is: szeretné, ha az Európa Tanács konvencióját mindenütt elfogadnák, még mielőtt a jelentkező országok csatlakozására sor kerül. A konvenció elfogadását a belépés feltételként kellene megszabni. Ez az út, amelyet a Magyarországon kívül élő magyar kisebbségek, de ugyanígy a határokon belüli kisebbségek érdekében is követni kell.

(Magyar Hírlap, 1996. április)

A türelem az erős erénye?

Egyértelmű és megfel-
lebbezhetetlennek látszó
igennel is válaszolhatunk
az iménti kérdésre, ha
közben nem rémlene fel,
hogy a kérdőmondat
„logikai” csapdát rejt
magában. Mert aki iga-
zán erős, valóban lehet
türelmes (vagyis – mai szóhasználat-
tal élve – gyakorolhatja a tolerancia
erényét), de aki gyenge és mégis tü-
relmes, azzal mi van? Megalázkodó
lenne, mindenbe beletörődő alattva-
ló, esetleg végletekig kiszolgáltatott?
Aligha. A türelem ugyanis olyan
erény, amelyet senki sem sajátíthat ki.
Annál kevésbé, mivel erkölcsi érzék-
ről-meggyőződésről van szó, amelyet
valójában az erő és hatalom pozíció-
jából értelmezni sem érdemes. Ha a
türelem egyáltalán felmerül, akkor
olyan kifejezések társulhatnak hozzá,
mint a megértés, az elfogadás, a bele-
érzés, a különbözőség tisztelete, az
önazonosság vállalása és így tovább.
A gyógyíthatatlan baj azzal kezdődik,
ha a tolerancia határait kívülről vagy
felülről szabják meg.

A türelem feltétele az előlegezett bizalom

Első pillantásra talán egyenesen ri-
asztónak látszik arról beszélni, hogy
ki lehet türelmes kivel. Akinek fegy-
ver van a kezében (a szó konkrét és
átvitt értelmében egyaránt), nyilván
könnyebb helyzetben van. Nem úgy,
mint a „partnere”, aki esetleg az éle-
tét félti. Belenyugvó türelmességgel,
ugyanakkor pedig némi rettegéssel is.
Csakhogy a mindennapokban még-
sem ennyire szélsőséges határértékek
között mozog a türelem és a türel-
metlenség. Ha egyáltalán a türelem
fontossá válhat, annak feltétele az
előlegezett bizalom. Mert látunk
kell, hogy akár a vallási, akár az et-
nikai alapon induló türelmetlenség-
nek, illetve elutasításnak abban rejlik
a magyarázata, hogy éppen az egyik
legfontosabb eszközérték, azaz a bi-
zalom hiányzik. De akár úgy is fogal-
mazhatnánk: az érzelmi elfogultság-
ok helyettesítik az értelmi ítéleteket.
S ebben az is szerepet játszik, hogy
csupán olyan társadalmi és kulturális
körülmények között válhat valóságos
erénnyé a türelem, ahol a megértés és

a szolidaritás értékelve magától érte-
tődően teret kapnak. Még pontosab-
ban fogalmazva: az a társadalom ren-
delkezik ezzel a tulajdonsággal, ame-
lyik kellőképpen integrált.

A türelmetlenségnek nincsenek határai és korlátai

Mert minél inkább teret kap a gyű-
lölet, s ennek kiváltója a bűnbakkere-
sés, annál reménytelenebb akárcsak a
megbékélésről is beszélni. Mindez
azt is jelenti, hogy így a türelem csak
az erős kiváltsága (privilegiuma) ma-
rad. S a gyengék, a kiszolgáltatottak,
a társadalom alatti létbe süllyedtek,
hogyan viszonyulhatnak ehhez?
Minthogy a türelmetlenségnek nin-
csenek határai és korlátai, bármely
társadalmi csoport tagjai áldozatai
lehetnek. A származás, a kultúra, a
vallási hovatartozás vagy a bőrszín
folytán is. De a lényegét mégsem itt
kell keresni. Ha akarjuk, ha nem, be
kell ismerni, hogy – enyhén fogal-
mazva – a türelmetlenségnek és a ki-
sebb-nagyobb agresszióknak mindig
azok a kárvallottjai, akik kiszolgál-
tott helyzetben vannak. És a kiszál-
gáltatottság is kétpólusú. Vannak
adományozók és vannak adomány-
zottak, akik fent vannak és akik lent.
Akik annak is örülhetnek, hogy nem
hálnak éhen, és jóval kevesebben
azok, akik a nyomor vámszedői. S ez
az egyenlőtlenség akár abban is meg-
nyilvánulhat, hogy a többségnek tü-
relmesen kell elviselnie mások into-
leranciáját. A kisebbségi helyzetben
lévők – s itt elsősorban a cigányság-
ról van szó – mindezt nap mint nap
érezkelhetik. Bárhol legyenek is, bár-
hogy éljenek is, ezzel elkerülhetle-
nül szembesülniük kell.

A felemelkedés reménytelensége

A megélhetés egyre elviselhetle-
nebb gondjaival, a felemelkedés re-
ménytelenségével. És ha a nyomor

életre kell, ha végképp
eltűnnek a kapaszkodók,
akkor a jogállamiság esz-
méje és gyakorlata sem
nyújt biztosítékot. Hiába
működnek a demokrácia
alapintézményei, a társas
viszonyokban az önzés,
az elutasítás, a megvetés

motivumai minduntalan felszínre tör-
nek. S valójában a magánérdekek
leple alatt szinte minden megengedet-
té vált. De inkább mondhatnánk sza-
bályozatlanságot, hiszen a felelősség
is kit így, kit úgy érint. Vagyis színlel-
ni is lehet és gyakorlatilag átélni. Vi-
szont ma valamennyien válaszút előtt
állunk: vagy a türelmetlenségek
együttjáró elutasítás és megvetés le-
hetőségeivel szembesülünk, vagy a
megértéssel és elfogadással. Bűnba-
kot ugyan könnyű találni, de ebben
az a megtévesztő, hogy bárki lehet ál-
dozat. Még a hatalmi elit tagjai is, hi-
szén egy politikai fordulat – bármeny-
nyire erősek voltak is korábban – me-
rőben új helyzetet teremt. Habár jog-
államiságban élünk, ám az ezt meg-
testesítő intézmények túl messze van-
nak a köznapis viszonyoktól ahhoz,
hogy szabályozó erejük lehessenek.
S ebből az is következik, hogy nem
lehet mindent a jogérvényesülésre
bízni, hiszen például a hatalmon lé-
vők mindig előnyösebb helyzetben
vannak.

Hinni kell, hogy sikerül

Másfelől azonban az is nyilvánva-
ló, hogy a kölcsönösségen alapuló
türelemnek van csupán létjogosultsá-
ga. Mert ugyan mindig lesznek gyen-
gék és erősek, alul- és felüllévők,
gazdagok és szegények, ám a köztük
lévő szakadék csak akkor lesz áthí-
dalható, ha a türelem nem csupán az
erősek erénye lesz. Rátenni valamire
az életünket annyit jelent, hogy fő tö-
rekvésünkkel tesszük egy meghatáro-
zott társadalmi–emberi alternatíva
megvalósítását, illetve megvalósulá-
sának elősegítését. Ehhez hinni kell,
hogy sikerül. Mert ez jelent egyetlent
kiutat a jelen nyomorúságaiból, az
emberi természethez nem méltó kö-
rülményekből.

Dr. Kerékgyártó T. István

Holdosit első könyve, a Kányák emelte ki az ismeretlenség homályából, egycsapásra ismert, sőt, elismert íróvá vált, kitüntették érte, lefordították, kiadták németül és lengyelül is, és akár csak itthon, az említett nyelvterületeken is nagy sikert aratott művével. A Kányák olyan családragény, amely roppant meggyőző híradás egy sajátos közösség sorsáról, helyzetéről és életéről.

A Glóriás és Dac, majd a Cigánymózes, ugyanúgy, mint a Kányák, a cigányság sorsával foglalkozik, a főszereplőknél az azonosságtudat, a származás föl vállalása áll a középpontban. A cigányságot akarja mindegyikük megváltani – ez leginkább a Cigánymózesnél derül ki –, ám rá kell döbenniük,

hogy a cigányság sok évszázados sorát egyéni vállalkozással nem lehet megváltoztatni.

A regények árnyékában és fényében, ezekkel szinte egyidőben Holdosi József egy sajátos műfajt teremtve, meséket írt felnőtteknek. Ezek az írások stílusukban, okfejtésükben elütnek a népmeséktől, amelyek elandalítanak, eltérnek az állatmeséktől, amelyek a történetek leegyszerűsítésével, szinte szánkbá rágják a tanulságokat.

A mesék tanulsága: a hősöknek el kell jutniuk valahova, legalább önmaguk megismeréséhez, hogy aztán megélve az élet értelmét, az önmegvalósítás ember-szabású párbajaira vállalkozhassanak.

Ezek a mesék, a katarktikus történetek bizonyítják ugyanakkor, hogy szerzőjük

nemcsak a cigánysorsról akar szólni; általános emberi problémák foglalkoztatják, például a humánus kérdése: mit tehetünk önmagunkért, egymásért, a közösségért. S éppen ezért általános érvényű, tehát nemcsak a cigányság problémája az, amit mond. Ahogy a latin-amerikai témákat feldolgozó Marquez sem csak egy szűk körnek szánja írásait, úgy Holdosi is a tágabb közösséghez akar szólni: neked, nekem, a huszadik századvég emberének.

(Pósfai János)

(Holdosi József: **A bandita és a halál.** Szerző, 1993. 112. ill. **Megvásárolható:** Osiris Kisebbségi Könyvklub, 1053 Budapest, Veres Pálné u. 4-6. Tel: 118-2516, 266-4999, fax: 118-2516)

Bódi Zsuzsanna

Holdosi József

T É L I M E S E

– Üdvözöllek, Idő! – tárta ki az ajtót Apó. Markába akart fogni néhány hópelyhet, megmosni velük az arcát, de azok kirepültek a kezéből és a küszöbre ütek, fehérén sziporkázva aprót nevettek rajta, és vízzé változtak át.

„Tehát meghalok – gondolta. – Csúnya dolog, hogy épp most, karácsony napján.”

– Várhattál volna, Idő! – morgott. – Mi lesz így a fiúval, hiszen hatéves még csak!

– Örökké nem élhetsz, öreg, megértetted a hópelyhek üzenetét, vedd hát tudomásul! – mondta a szél és odaprézelte a küszöbre.

– Értettem én a tavasz üzenetét, virágillattal jött, a nyárárt, napsugarat megéltetett kopott kabátom alá, az ősz gyümölcsöt hozott, kék szilvát a hegyekbe.

– Sokat beszélsz, mondd, mit akarsz elérni vele?

– Csak annyi időt...

Nem tudta folytatni, megdermedtek a csonthai, szitakötő zizegésüvé vált a szíve, úgy érezte, hogy átszúrja bőrét a fájdalom, könnyei ráfagytak az arcára...

– Apó! – futott ki hozzá a kisfiú. Hiába volt minden kísérlete, hogy életre keltse, a küszöbről nem tudta elmozdítani, a könnyeit hiába törölte le az arcáról, azok újból megindultak és újra megfagytak.

Üldögélt mellette egy darabig, siratta az öregembert, majd arra gondolt, hogy

ilyenkor szoktak kimenni az erdőbe a fenyőfát kivágni estére... Eddig jutott a gondolataiban, de rátört az egyedüllét.

„Ha lenne apám, anyám, most könnyebb lenne – tűnődött. – Apó azt mondta, hogy meghaltak, ő vett magához. Nem hiányzott nekem soha senki, és most mégis! Megkeresem az embereket! Elmondom nekik, hogy mi történt Apóval, az emberek jók, este már a karácsonyfa mellett ülök, amin szaloncukrok, színes gömbök, csillagszórók vannak, apró színes gyergyák égnek. Frissen sült kalács illata terjeng majd a szobában, még talán valami ajándék is vár, hiszen nincs senkim, megérthetik az emberek, hogy szükségem van a szeretetükre! Miért nem vitt Apó soha közéjük? Értem én az állatok nyelvét, a fák, füvek, virágok életét, színeik barátságosságát vagy haragos sértődöttségét. Emberek közé akarok menni, hiszen hozzájuk tartoztam én is.”

Búcsút intett Apónak, majd útnak indult. A hóföregtegből egyszerre csak egy farkas tűnt elő.

– Mit keresel ilyenkor az erdőben egyedül? – érdeklődött Bordan Bordanics, a farkas.

– Apó meghalt, elmegyek az emberek közé.

– Mit akarsz tőlük?

– Karácsony este mindenki a családjához tartozik.

– Úgy gondolod, hogy az emberek a te családod?

– Az emberek jók, és nekem nincs senkim, rajtuk kívül.

– Az emberek rosszak, én tudom, ha jók lennének, nem éhezne Bordan Bordanics. Van egy ötletem, te belopakodsz a faluba, kinyitod a karám ajtaját, én és néhány társam ellopjuk a birkákat. Te velünk, farkasokkal fogod tölteni a karácsony estét.

– Nem teszem meg neked, mert akkor sosem fogadnak be az emberek.

– Ahogy gondolod, Kölyök, de magadra vess, ha kiderül, hogy az emberek rosszak, de akkorra már késő lesz, ezt én mondom neked, Bordan Bordanics, a farkas.

Éneket hallott:

Le az égből fel az égig

Létrán mászik, aki bírja

– Ha az Isten így akarta –

A legidősebb fia!

„Ember lesz” – gondolta. Hatalmas termetű férfi létrával a vállán mászott fel egy magas fára. Fönt egy ághoz támasztotta a létrát, azon próbált felmászni az égbe, de lezuhant.

– Ha leestem, leestem – dühöngött. Mosolyognia kellett ezen az eszelősen.

– Kinevetsz? – vette észre az.

– Ó dehogy!

– Tudod, hogy kivagyok én? Isten legidősebb fia, és vissza akarok jutni a mennybe, de Ő nem enged! Tudod elküldött megváltani az embereket, de nekem jobban ízllett a boruk, pecsenyék, mint a megváltás. Szépek voltak a lányai, a táncai, cipelje más helyet, a keresztet! Vissza akarok menni,

érted? Ha akarod, téged is magammal viszek.

– Én az emberek közé akarok menni, tudod Isten legidősebb fia, nekem nincs senkim, csak ők, és ők jók.

– Az emberek engem becsaptak, etettek, itattak, nőit hoztak, hogy elfelejtsem, hogy miért jöttem le a földre. Én mondom neked, gyere velem, a karácsony estét már az égben töltheted!

– Nem, tovább megyek!

Már az ég is hóvá változott, amikor a Három Királlyal találkozott.

– Te vagy hát a Megváltó – kérdezte tőle Menyhért. – Hozzád vezetett a csillag.

– Nem, én a Kölyök vagyok, és az emberek közé megyek, mert Apó meghalt.

– Ne szabadkozz, szegények királya, a csillag itt állt meg, tehát rád találtunk, ezzel küldetésünk befejeződött – mondta Gáspár.

– Itt az arany és a tömjén, mi megillet téged! Nekünk vissza kell mennünk, de te ne menj az emberek közé, ott az életedre törnek. Korai lenne még a kereszt – magyarázta Boldizsár.

Szomorúan nézett utánuk, az aranyat és a tömjént otthagya, a falu fényei már feltűntek, arra vette az irányt.

Az első házba bekopogtatott.

– Hát neked mi kéne ha vóna? – nyitott ajtót egy asszony.

– Karácsony este van. Apó meghalt, és én egyedül maradtam, gondoltam eljövök az emberek közé, mert ők jók.

– Gyere ki, apjuk, egy kolduló cigánygyerek nálunk akarja tölteni a szent estét!

– Mit akarsz, te, purdé? – jött ki az ember.

Nem értette, hogy mit jelent a cigány és a purdé szó, csak azt érezte, hogy védekeznie kell ellene.

– Nem vagyok purdé, hanem a Megváltó! – jutott eszébe a Három Királyok szava.

– Megváltó? – röhögtek. – Akkor változtasd borrá ezt a vizet, a kődarabot kenyérré!

Sírás környékezte, de fölé tette a kezét a víznek és a kőnek, azok borrá változtak és kenyérré.

– Gyere csak! – rángatták be. – Nálunk töltheted a karácsony estét, ha ezt a szentet arannyá változtatod. Úgy is lett. – A karácsonyfát akarom látni! – kérlelte őket.

– Azonnal, csak még ezt a lencsét drágakővé...

Az ajtóhoz ugrott és kimenekült. Az emberek jók, erősítette magában. A következő háznál a kutyákat uszították rá, vézró lábbal ment a harmadik házhoz. Fiatal nő nyitott ajtót:

– Te picikém, hogyan nézel ki, össze vagy fagyva, vérzik a lábad!

Mégis csak jók az emberek, állapította meg, amikor a nő bekötötte a lábát, forró teát itatott vele.

– Karácsonyfája van? – kérdezte tőle.

– A férjemet várom haza, aztán közősen fedésztjük.

– Itt maradhatok maguknál?

– Persze.

Elaludt. Arra ébredt föl, hogy egy szakállas, bortól bűzlő férfi áll mellette.

– Meghozta a karácsonyfát? – kérdezte tőle.

– De meg ám, meg ezt is! – egy korbácsot vett elő. A nő hiába próbálta kitépni a kezéből, az ütni kezdte vele. A vér végig folyt az arcán. A nő taszította ki az ajtón, különben a szakállas férfi végzett volna vele.

– Mindig gondozásba veszel valakit, most ez a cigánygyerek! – hallotta a szakállas hangját.

Magas tornyos épület előtt állt meg, bentől emberek monoton mormogását hallotta. Bekopogott, de nem válaszolt vissza senki. Az ajtó nyitva volt, bement.

Fekete ruhás asszonyok, férfiak között furakodott előre, egészen az oltárig. Most ismerte fel, hogy templomban van, mesélt neki róla Apó. A pap az oltár előtt állt, odament hozzá.

– Bácsi, hol a karácsonyfa?

Kezek ragadták meg, a feje nekiütődött a kőnek, az ajtóig vonszolták. Folyt az orra vére is.

– Én vagyok a Megváltó! Nem dobhattok csak úgy ki! – üvöltötte.

– Váltsd meg a fajtádat, a cigányokat! – nevettek és kidobták.

– Hol vannak a cigányok? – ment vissza.

– A falu végén – suttogta egy asszony, és gyorsan kitaszította az ajtón, mielőtt a férfiak megindultak volna feléje.

„Ha mindenki azt mondja, akkor biztosan náluk van karácsonyfa is” – indult el a falu végére.

Üvöltözés fogadta ott. Egy farkast kergettek. Felismerte Bordan Bordanicot. Bárány volt a szájában. Az embergyűrű egyre szűkült körülötte.

– Ne bántsátok, majd én beszélek vele! – futott oda hozzájuk.

Félretaszították, és ráestek a farkasra. Sírva nézte, hogyan verik szét Bordan fejét, amikor végeztek a gyilkolással, odament a döglött vadállathoz. Nem törődött a vézró orrával, korbáccsal felszabdalt arcával a farkast siratta.

– Jól megjártuk mind a ketten Bordan Bordanicot, pedig én nem is akartam lopni tőlük.

Öregasszony ment oda hozzá:

– Te, mit keseregsz?

– A barátom volt...

– Egy farkas?

– Az erdőben ismertem meg, amikor még élt Apó.

– És most nincs senkid?

– Nincs, eljöttem az emberek közé, hiszen a karácsony estét mindenki a családjával tölti, de azt mondták nekem, hogy menjek a cigányok közé. Őket kell megváltani, mert tetszik tudni, én találkoztam a Három Királyokkal, ők mondták nekem, hogy a Megváltó vagyok, és a vizet borrá, a követ kenyérré, a szentet arannyá változtattam.

– Emberek, gyertek! – kiabált az öregasszony. – Csodákat beszél ez a gyerek!

Miután a cigányok meggyőződtek arról, hogy tényleg képes csodákat tenni, bezárták egy kunyhóba, amíg döntenek a sorsa felől.

Rövid idő múlva kaparászást hallott az ajtón.

– Szökj meg, mert úgy határoztak, hogy megfeszítenek, már ácsolják a keresztfát, mert Krisztusnak az jár – hallotta az öregasszony hangját.

Futott, amíg a tüdeje bírta, aztán eszméletét veszítve összerogyott...

Egy istállóban tért magához. Gyengédén megérintette valaki:

– Fiam, karácsony este van!

– Anyám! – bújta a fehér ruhás nőhöz. – Az emberek nem engedték, hogy a karácsonyfa mellett töltsen a szent estét.

– Apád nemsokára itt lesz, hozza a fenyőfát, hiszen ez a te ünneped! Elférsz az ölemben, olyan kicsi vagy. Most született meg. Kellemben meleg a jászol, bárányok, tehénkéek dugják orukat melegítő lehetetükkel hozzád.

– Az emberek jók, anyám, mint egy nagy család...

– Apád, József is megérkezett, szép formás fát hozott fiam, Jézus, ma még jó lesz bölcsőnek, holnap már durva kereszt is lehet belőle, de még te pici gyerek vagy, csak a karácsonyfa marad, apró, színes gyergyákkal, gömbökkel, csillagszórókkal...

HOLDOSI JÓZSEF

A BANDITA ÉS A HALÁL

HURRÁ, NYARALUNK

T Á B O R I T Ö P R E N G Ő A P I H E N É S R Ő L

Nyaralni jó! Nyaralni szép, érdekes és egyben pihentető is. A jó nyaraláshoz mindössze megfelelő célt kell kiválasztani. Eljutni messzi földekre, bejárni a végtelent, távoli világok vadregényes tájait, megismerkedni idegen emberekkel, vagy otthon maradni és pihenni jó sokat. Számos tehát a lehetőség, bő a választék. A gyerekek többsége azonban mégis a táborat választja, együtt játszik, szórakozik barátaival, iskolatársaival, mintha soha nem tudnák megunni egymást. A titok pedig ebben lakozik. Az a csoda, amely vonzóvá teszi a nyári tábor, ami megunhatatlan szórakozássá váltja át az egész éves együttlétet. A csapat, a barátok, a közösség.

Az idei tábor most egy kicsit több volt, mint az előbbiek. A barátok, ismerősök eljöttek, régi és új arcokat lehetett felfedezni a kezdés izgalmas aggodók között. Jöttek híres emberek, kik arról is meséltek, milyen „rosszgyerekek” voltak ők is annak idején. Megsúgták titokban, nem is olyan szörnyű dolog egy kicsit rosszalkodni, szófogadatlan lenni. Persze, csak egy kicsit... Mert azért tudjuk, a világot a jók viszik előrébb. Azok a jók, akik ugyanúgy eltépik a ruhájukat, foci közben, néha otthon felejtik az iskolai füzetüket, leeszik az ingüket fagylalttal, mint mindenki más. Csak közben valamit akarnak. Valamit szeretnének tenni, nagyot, szépet, jót. Olyat, amitől a többiek is jobb lesz. Mindenkinél jobb

lesz. Megpróbálják. Legfeljebb nem sikerül. Ilyenkor átgondolják a történeteket, megbeszélik a további teendőket és újrakezdi. Mert aki másokért akar tenni, az soha nem hagyhatja abba. Legyen az cigány, vagy nem cigány híres ember, de akár a leghétköznapibb ismerős is.

A tábor tehát erről szólt. Arról, hogy a honfoglalás mindannyiunké, az emlékmű arra figyelmeztet, ezer éven át csak a békét akaró nép maradhat fenn. Mint ahogy az előttünk álló évezredek is erre figyelmeztettek. Ha csak ennyit értettünk meg ebből a mostani táborból, már megérte. A kirándulás, a disco, a közös játékok, együtténeklések már csupán a ráadás. Meg a fogadalom, hogy jövőre is eljövünk!

Varga István bűvész

– Hogyan lett Pista bácsi bűvész?

– Tetszettek a televízióban fellépő bűvészek, és addig mentem, amíg nem találtam egyet. Órákat vettem tőle, kelleket vásároltam. Így lettem bűvész.

– Hány éve bűvészkedik?

– Négy éve csinálom.

– Van-e utánpótlás a családban?

– Nagyon szeretném, ha lenne. Van egy négy éves Renáta lányom, aki intenzíven érdeklődik utána, szeretném, ha ő folytatná. A trükkjeim 30 százalékát már ismeri.

– Mi a véleménye az olvasótáborokról?

– Karcagról idejövet végig azon gondolkoztam, milyen lehet ez a tábor? Ahogy megláttam a sok gyereket együtt, nagyon tetszett.

– Köszönjük az interjút!

Beszélgetés egy színművész feleségével.

– Milyen érzés színművész feleségének lenni?

– Mi is ugyanúgy élünk mint bárki más, reggel a gyerekeket elindítom iskolába. Két gyermekünk van, az Anna és az Ádám, ők általános iskolások, én pedig megyek dolgozni. Munka után

hazamegyek, bevásárolok, mosok, főzök, takarítok mint minden más háziasszony.

– Milyen érzés, amikor Kálmán bácsi az Átok és Szerelem című filmben nővel szerepel?

– Amikor ezt a filmet forgatták, mi akkor kerültünk össze. Először borzasztóan furcsa érzés volt. De most már munkának fogom föl és semmi félté-

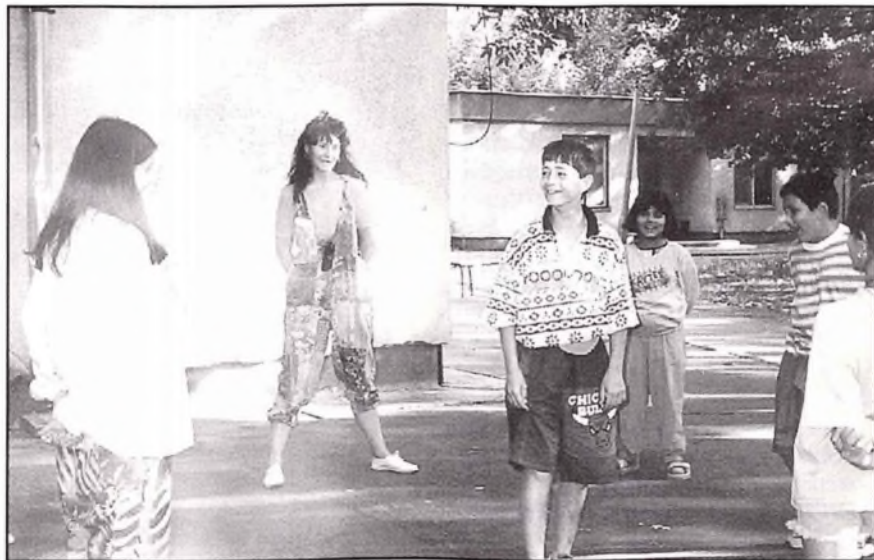
kenység. A gyerekek viszont nem olyan könnyen veszik ezt tudomásul.

– A gyerekek szeretnék továbbvinni az édesapjuk foglalkozását?

– Igen, mind a két gyermekemben van hajlam, elképzelhető, de nem erőltetjük.

– Mi a véleményetek az olvasótáborunkról?

– Én nagyon boldog voltam amikor az Éva meghívott minket. Azt látom,

Vajon kinél jár a labda?

Tárgyesz Kati szülinapi zsúrja

hogy a táborvezetőség mindent elkövet, hogy a gyerekek nagyon jól érezzék magukat. Azt gondolom, hogy nemcsak nyáron, hanem télen is kellene ilyen vagy ehhez hasonló táborok. Sajnos kevés pénz van rá. Többször voltam már táborban és nagyon szeretem a cigány gyerekeket. Nagyon jól érzem velük magam.

Az előítélet ellen is küzdeni kell

– Vargáné Biharvári Gabriella vagyok, a Tisza Klub Környezetvédő Társadalmi Szervezetnél dolgozom, mint szervező. Már második alkalommal vagyok itt, és azt gondolom, hogy nagyon büszkéek lehettek erre a táborra, hogy itt lehettek, együtt lehettek, és azt hiszem, hogy nem kis dolog ez, hogy Éva néni szervezésével már évek óta olyan tábor jön létre, amely a cigányság életére irányítja a figyelmet. Ezen belül mint alternatíva kapok én helyet, aki a környezeti neveléssel, magával a természet ismeretével kapcsolatosan tartok nem is olyan szokásos előadást, mint ahogyan azt ma is tapasztaltatok. Megpróbálom a gyerekekkel megéreztetni azt a környezetet, amiben benne vannak, hogy mi annak a szépsége, mi annak a jósága? Miért teszem mindezt? Mert szükség van majd egy olyan kialakuló emberre, akinek az értékei egy kicsit másak, mint amilyen a mai világban, ahol a pénz az elég központi

Vidámpark – Éva néni, Anikó és Csík Lacika az „űrhajóskiképző”-ben

helyen van az emberek életében.

– Mi a véleménye a fajgyűlöletről?

– A fajgyűlölet alapvető problémája az hogy az emberek nem ismerik egymást. Ránézésre, első benyomásra ítélik meg a másiktól. A másik oldala a fajgyűlöletnek, amikor az, aki ítélik meg önmagát egy kicsit többre értékeli, mint ami. Ha az emberek próbálnának megismerkedni a cigánysággal, úgy, ahogy én most veletek is beszélgetek, megismerlek benneteket, azt hiszem,

hogy akkor nem lennének olyan komoly előítéletek, de bizony, nektek cigányoknak is tenni kell azért, hogy az előítéletek ne legyenek meg. Sajnos, fajgyűlölet mindenhol van a világon.

Budapestén jártunk

Egy gyönyörű nyári napon arra ébredtünk, hogy Pestre megyünk. Nagyon hosszúnak tűnt az út. Az utazás alatt jól szórakoztatott bennünket **Rácz Klaudia, Pál Nikolett és Pál Richárd.**

Mikor odaértünk, nagyon örültünk, mert tudtuk, hogy egy örömteli nap vár ránk. Először az Állatkertet látogattuk meg. Igen okos és szép állatokat láttunk. Pár órával később a Vidámparkba mentünk. Nagyon veszélyes és félelmetes sergők voltak. Éva néni a táborvezetőnk és Anikó a társunk, a legveszélyesebb kilököbe ültek fel. Igaz, Éva néni félt, de Anikó nagyon bátor volt. Hamar elrepült a nap. Öt óra körül vissza kellett indulnunk. Mikor hazaértünk ezt a gyönyörű napot a pihenés és a TV-nézés követte. Köszönjük, hogy ilyen jól éreztük magunkat!

Az oldalt írták és állították:

Farkas Anikó és Farkas Klaudia, a tábor újságírói

Vidám táborzáró – a könnyek csak később „eredtek meg”

Korai lenne az átszervezés

Nem tartja időszerűnek a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal esteleges átszervezését vagy összevonását **Orsós Éva** a hivatal elnöke. Az erre utaló kormányzati elképzelésekről Orsós Éva a sajtóból értesült, hivatalos tájékoztatást mindeddig nem kapott. Az elnök asszony lapunknak úgy nyilatkozott, hogy bármilyen átszervezésről a tisztázó beszélgetések és részletes szakmai egyeztetések után csakis hosszabb távon lehet szó.

Tegnap tájékoztatóján Orsós Éva a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségeért Közalapítvány munkájáról számolt be. Kuratóriumi elnöki minőségében Orsós Éva elmondta, hogy az idén több mint 580 millió forint odaítéléséről döntöttek. A Közalapítvány ösztöndíjpályázatára szeptember 15-ig még jelentkezhetnek a kisebbségi származású főiskolai és egyetemi hallgatók.

Ismeretes, hogy **Kovács László** külügyminiszter egyik nyilatkozatában kilátásba helyezte a Határon túli Magyarok Hivatala, valamint a kisebbségi hivatal összevonását. Hasonló elképzelésről számolt be a kormány közigazgatási reformjának előkészítésével megbízott **Verebélyi Imre** kormánybiztos is.

Élelmiszer osztás Karcagon

1996. augusztus 30-án Karcagon a helyi kisebbségi önkormányzat épületében cigány családok részére élelmiszer-csomagokat osztottak. **Varga István** kisebbségi képviselő elmondta:

– A csomagokat a Népjóléti Minisztériumtól kaptuk. A pályázatot az MSZP-s **Kasuba János** országgyűlési képviselő nyújtotta be a Népjóléti Minisztériumba. Megnyertük és összesen kilencszázezer forint értékben ötszáz csomagot osztottunk szét. Egy-egy csomag többek között tartalmaz: kettő csomag száraztésztát, két kilogramm kristálycukrot, ugyanennyi lisztet, kettő csomag delikátot, csokit, májkrémet, olajoshalat, kekszet, szappant stb. Mielőtt kiszottuk volna az élelmiszert, felmértük a családok szociális helyzetét. Elsőbbséget élveztek a nagycsaládosok, a rokkantnyugdíjasok, mozgássérültek. Megírtuk a leveleket, és kihordtuk a kiértesítőket. Sajnos, nem mindenkinek jutott csomag, hiszen az itteni cigány lakosság száma kb 5700 körül van és 500 csomagból nem jutott mindenkinek. Kisebbségi problémák akadnak is ebből, de ha legközelebb kapunk, akkor őket részesítjük előnyben.

Lilla

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 222 Ft,
fél évre: 111 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110, telefon: 60/387-293

Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.

Megrendelőink között
az év végén
ÉRTÉKES
vásárlási utalványokat
sorsolunk ki!

Roma falunapot tartottak

A Fialat Romák Országos Szövetsége, a tiszaburai kisebbségi önkormányzat, a „Lungo Drom” tiszaburai szervezete a művelődési ház rendezésében és a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával augusztus 31-én, szombaton Falunapot tartott Tiszaburán.

A szépszámmú közönség jól szórakozott a futballmérkőzéseken, majd az ezt követő műsorokon. A több száz jelenlévő nagy élvezettel figyelte a Ki mit tud? illetve a szépségverseny résztvevőit. Bizonyára a díjazottak is örültek az értékes ajándékoknak, de nem kevésbé azok, akiket a kisebbségi önkormányzat közel 30 ezer forint értékű füzet-, illetve írószerajándékkal segített az általános iskola alsó négy osztályában.

A rendezők a nap valamennyi résztvevőjét megvendégelték. A versenyszámok értékelése után a zenés napot éjjelig tartó bál zárta.

Felhívás!

A Magyar Művelődési Intézet Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Osztálya a következő felhívással fordul minden autentikus cigányzenét játszó együtteshez, tehetséges cigányzenészhez, cigány versmondóhoz, színjátzócsoporthoz, hogy *katalógus készítése, ajánlás, szakmai segítségnyújtás céljából küldjenek magukról rövid ismertetőt, már megjelent audiókazettát, videófelvételt, CD-t.*

Célunk a következő: Szeretnénk megismerni és megismertetni, ajánlani az együtteseket, tehetséges cigány személyeket különböző hazai és külföldi fellépésekre. Igény esetén szakmai segítségnyújtást kínálunk a további fejlődésük érdekében. Intézményünk egyben a fellépések megszervezésében is segítene, ha a produkció színpadképes. A kapott anyag alapján, ha kéri, szakmai értékelést adunk.

Cím: **Csonka József** cigány szakreferens, Magyar Művelődési Intézet, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Szociális lakásépítés Szekszárdon

DOM Építőipari Részvénytársaság

A lakásépítési akció Szekszárd Város Önkormányzata és a DOM Rt. Szekszárd közös anyagi vállalkozása.

Az Önkormányzat biztosította a beépítésre szánt területet, a terület közművesítésének anyagi finanszírozását. A közművesítés során az út-és járdaépítést, víz, szennyvíz és villamosenergiaellátást biztosítja. A terület alatt húzódó, meglévő gázvezetésekről – külön igény szerint –, az épületek gázellátása is biztosítható.

A víz és energiaellátás lakásonként van biztosítva, fogyasztásmérő óra beépítésével.

A beépítési területre ikresített sorházak kerülnek felépítésre, 8–12–8 lakású tömbökkel, a kialakított építési telekre.

A lakások kétszintesek, földszinttel és tetőtérrel, 53 négyzetméter nagyságú 2+1/ szobás lakásnagyságokkal.

A biztosított lakásnagyságok az érvényes szociálpolitikai támogatás szabálya szerint öt fő együttélő családtag beköltözését teszik lehetővé, így a támogatás nagyságrendje 2.200.000 Ft lehet.

A tervezett lakásalaprajzokat az érintett szakhatóságok jóváhagyták.

A lakások korszerű technológiával épülnek a hőtechnikai szabványok betartásával, hagyományos fűtési lehetőség biztosításával. A melegvízellátás fürdőszobákban elhelyezett villanybojlerekkel történik. Egyéni igények alapján további anyagi ráfordítással a központi fűtés is biztosítható, valamint a felszereltség és a burkolatok is változtathatók.

Egy lakásra jutó összes beruházási költség közműellátással együtt cca 3.500.000 Ft.

F E L H Í V Á S

Az Autonómia Alapítvány vezetőképzést indít roma társadalmi szervezetek képviselői számára. A képzés célja, hogy a résztvevők sikeresen tudják irányítani szervezetük programjait. A képzés során az Alapítvány különleges súlyt kíván helyezni a következőkre:

I. társadalmi (non-profit) szervezetek vezetéséhez szükséges ismeretek oktatására (demokratikus vezetési technikák, szervezet belüli kommunikáció, programok tervezése és vezetése, támogatásszervezés, pályázatírás stb.)

II. hatékony érdekképviseletet elősegítő képességek és ismeretek fejlesztésére (kommunikációs és tárgyalási technikák, kapcsolatépítés stb.)

Jelentkezési feltételek:

– Felelősséggel járó, választott pozíció roma társadalmi szervezetben

– 20 és 38 év közötti életkor

– Legalább általános iskolai végzettség

Jelentkezni az Autonómia Alapítványnál lehet a következő dokumentumok elküldésével:

– A jelentkező által irányított program(ok) eddigi eseményeinek leírása (eredmények, kudarcok)

– A szervezet eddigi és tervezett programjainak bemutatása

– A jelentkező önéletrajza

Jelentkezési határidő: 1996. szeptember 25.

További információ az Autonómia Alapítvány titkárságán kérhető a következő telefonszámokon: (06-1) 200-8784, 393-0621, 393-0937.

A jelentkezőket az alapítvány 1996. szeptember második felében értesíti a további teendőkről. A felvételi várható időpontja október eleje.

Autonómia Alapítvány

1021 Budapest, Budakeszi út 55/D. P/7.

LEMEZPÁLYÁZAT

A Táncházz Egyesület Tímár Sándor elnök, Berán István, Bodó Bán János, Havasréti Pál, Kiss Ferenc és Páli János ügyvezetők döntése alapján

**„Élő Népzene '97” címmel
lemezpályázatot hirdet, népzenei együttesek,
énekes és hangszeres szólisták részére.**

A pályázatra eddig még máshol meg nem jelent műsorszámokkal lehet jelentkezni.

Annak érdekében, hogy a szakmai zsűri minden egyes tagja a teljes anyagot meghallgatva tesse meg javaslatát, együttesektől legfeljebb tíz perces, szólistáktól legfeljebb hat perces hangfelvételt kérünk.

A pályázati kazetták beérkezésének határideje: 1996. október 31. A pályázathoz egy minden szükséges információt tartalmazó mellékletet kérünk csatolni.

Cím: Táncházz Egyesület, „Élő népzene '97”, 1255 Budapest, Pf. 153.

Személyesen: Budapest, I., Corvin tér 8. II. em. 406-os szoba
További információk: 214-3521 (tel/fax) vagy 201-3766/13

A nyertes műsorszámok stúdiófelvételére 1997. januárjában kerül sor, a CD és kazetta megjelenését a XVI. Táncháztalálkozóra tervezzük.

A válogatásra felkerülő előadók 1000 Ft/perc tiszteletdíjban és egy-egy tiszteletpéldányban részesülnek, valamint a hangfelvételre érkezők utazási költségeit megtérítjük.

A zsűri egy 20.000 Ft-os együttesi és két 8.000 Ft-os szólista nívódíj odaítéléséről is dönt.

Az „Élő Népzene '97” antológián fenntartunk 10–12 percet, amelyre a pályázattól független közönségzavazást hirdetünk. A „Legkedvesebb dalom” slágerlista első három helyezettje külön meghívást kap a felvételre.

Az „Élő Népzene '97” pályázat eredményét a MAG következő számában közzéteesszük.

Járóka János: Öregapám

ÖREGAPAM